

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

בדורנו, בו כולם "תינוקות שנשבו", אסור לשנוא אף יהודי.
כשיהודי חוטא, עלי להתפלל שהמעשים שאסור לי לאהוב
לא יפגמו באהבתי אליו, וגם לא יזיקו לו בגוף או בנפש

[מתוך שיעור 'אהבת ישראל ואהבת ה'"]

פרשת עקב תש"פ

אי אפשר להגיע לבית הכנסת? הרשם לקבלת נפלאות בדוא"ל: itiel@pnimi.org.il

04

החסידיים של המשיח

נקודה מעובדת

על העבודה המשיחית של החסיד
ויתרונו על צדיק ובעל תשובה

05

בשביל מי נברא העולם

שיעור להילולת האריז"ל

התבוננות במאמר חז"ל -
'בשביל מי נברא העולם?'
לאור דברי בעל ההילולא

11

הניגון החסידי

ניגון מספר 455

ניגון מ"ג תמוז תש"פ

12

צדיק, בעל תשובה וחסיד

בשביל מי נברא העולם (ב)

המשך ביאור מאמר חז"ל
לאור החלוקה בין עבודות הצדיק,
בעל התשובה והחסיד

21

אהבת ישראל ואהבת ה'

שיעור חברית לנין הרב

מעלת אהבת ישראל
והקשר שלה לאהבת ה'

27

"נקבה תסובב גבר"

שיעור לט"ו באב

שלשה שלבים בעלית האשה-מלכות

29

פרצוף השמיעה

שפת אמת לפרשת עקב

על השמיעה הנמוכה
שבדור עקבתא דמשיחא

30

מעין גנים לפרשת במדבר

עבודה וקבלת שכר

על קבלת שכר בעולם הבא
ובעולם הזה ומדריגת ארץ ישראל

33

פרקי אבות

מאמר ודיבור

ההבדל בין מאמר רך לדיבור קשה
והשייכות לטבע נשי וגברי

34

הסיפור החסידי

רבי אהרן מבעלז

על הקשר בין בעל ההילולא
של כא מנחם-אב לרבי מליובאוויטש

36

מענות ותשובות

תשובות הרב לשואלים

על עליות וירידות בעבודת ה'
והאם יש דבר כזה 'לא יפה'?

37

פאצור ט'לפ'ס

"ואכלת ושבעת וברכת"

רזי ילמד אותנו על גילוי האלקות
שבארץ ישראל ואיך לברך ברכת המזון

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צ'א אביחיל | מערכת: הרב יוסי פלאי, בעד יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראי **נפלאות** דבכל אתר ואתר. **שבת פרשת עקב** בפתח ועמה גליון **עמוס בכל טוב**, שיעורים והתוועדויות חסידיות לכל המשפחה. **אחרי שני גליונות עם שיעורים ארוכים ועמוקים**, גליון השבוע מתאפיין בקלילות יחסית, שיעורים קצרים ושווים לכל נפש, כששני הנושאים המרכזיים בגליון הם **'בשביל מי נברא העולם? ואהבת ישראל'**.

את הנושא הראשון פתח הרב בשיעור **לכבוד הילולת האריז"ל** [ה' מנחם אב] - הדן בדברי חז"ל בגמרא סנהדרין, פרק חלק [צח, ב], **"לא אברי עלמא אלא ל..."** - והמשיך ביום ראשון השבוע בברית לנין הרב. את ההתבוננות במאמר חז"ל מרחיב הרב דרך **עיון בשרשי נשמות האמוראים בעלי המאמר וגלגוליהם** - רב, שמואל ורבי יוחנן - **כמבואר בכתבי בעל הילולא**, ובדמויות אותן הן "מייצגים" - דוד המלך, משה רבינו ומשיח. בשיעור השני מקביל הרב את שלשת הדעות לעבודת הצדיק, בעל התשובה והחסיד, **כשהחידוש הוא בעבודת החסיד שחידש מורנו הבעל שם טוב**, העולה על כולנה - שלא עסוק בעצמו כלל, אלא **מסור כולו לתפקידו שליחותו**, להביא את המשיח היום - ובשבילו נברא העולם. בשיעור השלישי [חלקה השני של הברית] ממשיך הרב עם היבט נוסף של ימות המשיח - **אהבת ישראל** - ומתבונן בארבעה פתגמי אהבת ישראל **בלוח היום יום' של הרבי מליובאוויטש**. כשחיתום השיעור [המצורף מתוך שיעור משנת תשע"ה] מחדד את **חידוש עבודת אהבת ישראל בדורנו, לאהוב את האהוב ללא תנאי, להצטער על שאין ביכלתי לאהוב את מעשיו הלא טובים ולהתפלל לה' שדבר זה לא יפגע באהבתי אליו**.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

החסידיים של המשיח

ומדותיו של הקב"ה בהענקה, יצירה ובנין. וביתר העמקה: משה רבינו הוא "מבחר המין האנושי" – התורה התמימה שהוא מוריד מן השמים מורה דרך ישרה ושלמה שהצועדים בה הם צדיקים גמורים. בריאת העולם עבור משה אומרת שה' ברא את העולם עבור הצדיקים (עד ש"כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה אבל צדיקים גמורים 'עין לא ראתה אלהים זולתך'"). לעומתו, דוד המלך "הקים עולה של תשובה ליחיד" – דוד, הצולח את משברי המציאות, מלמד כי מכל חטא ונפילה ניתן לחזור בתשובה, ובוודאי "שבע יפול צדיק וקם". בריאת העולם עבור דוד אומרת שה' ברא את העולם עבור בעלי תשובה (ו"מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין"). בהגדרות אלו, מהו ענינו של משיח? עבודת הצדיקים ועבודת בעלי התשובה ממוקדת, במובן מסוים, בהם עצמם – הצדיק מוגדר בשלמות הנהגתו על פי תורה, עליה הוא שומר ככל יכולתו, ובעל התשובה עסוק ב'תיקונים' למה שפגם ועוות. אבל מי שעסוק בהבאת המשיח אינו חושב על עצמו כלל, לא כצדיק ולא כבעל תשובה, אלא מסור כולו לתפקידו-שליחותו – זוהי העבודה הנדרשת מחסידיים, המתקשרים באהבה לרבי ועסוקים כחיילים במילוי הוראותיו-פקודותיו ובעיקר בהפצת תורתו ("תורה חדשה מאתי תצא"). במושגים הקודמים, תורה ותפלה הן בין האדם למקום וגמילות חסדים דורשת מהאדם לשכוח מעצמו ולעסוק בזולת, כשגם תורתו ותפלתו משועבדים להמתקת המציאות. **המשיח** עצמו הוא מלך חסיד ירא שמים, המסור כולו לשליחותו, ובריאת העולם עבורו אומרת שתכלית העולם היא עבודת החסידיים.

עבור מי נברא העולם? "אמר רב לא אברי עלמא אלא לדוד, ושמואל אמר – למשה, ורבי יוחנן אמר – למשיח". מה פשר שלש הדעות? משה רבינו ודוד המלך מייצגים שתי תנועות הפוכות: "תורה צוה לנו משה", שענינו הורדת "תורה הוי' תמימה" באור ישר מן השמים. דוד המלך, שאמר על עצמו "ואני תפלה", פונה אל ה' מלמטה למעלה, באור חוזר – מתוך משברי המציאות ותחושה שאין לו משלו כלום הוא מתפלל לה', שר לו ומודה לו על כל דבר. אם כן, רב ושמואל, ראשוני אמוראי בבל, חולקים אם תכלית הבריאה העיקרית היא התורה או התפלה.

אפשר להבין שרבי יוחנן, האמורא הארץ-ישראלי, מדבר על שילוב השניים – משיח מורכב מנשמת משה ("הוא גואל ראשון והוא גואל אחרון") בגוף דוד (אליו מיוחס המשיח בגשמיות). אך "על שלשה דברים העולם עומד, על התורה, על העבודה ועל גמילות חסדים", ורב ושמואל דברו על עמוד העבודה-התפלה ("עבודה שבלב זו תפלה") ועמוד התורה (עבודת המח), לכן מתאים לומר שענינו של משיח הוא גמילות חסדים (עבודת הכבד, "המעשה הוא העיקר"). אם בבבל, בגלות, אנו עסוקים בעיקר בתורה ותפלה, בארץ ישראל יש לעסוק בישוּבוֹ-גאולתו של עולם – "עולם חסד יבנה" – וללכת בדרכיו

שיעור

הילולת האריז"ל

בשביל מי נברא העולם?

קיצור מהלך השיעור

השנה, לרגל ההגבלות, שודרה הילולת האריז"ל באופן וירטואלי, בהשתתפות רבנים חשובים, וגם הרב השתתף בהקלטה מראש. בשיעור התבונן הרב במחלוקת משולשת עבור מי נברא העולם – "לא אברי עלמא אלא **לדוד... למשה... למשיח**" – תוך הסבר התוכן הפנימי של שלש הדעות, התבוננות בשתי קומות בשרשי נשמות האמוראים החולקים, לפי דברי האריז"ל, והסבר כיצד דעותיהן השונות **מצטרפות לאחת** בדרך להבאת המשיח. המשיך חשוב באותו נושא מופיע בשיעור הבא בחוברת - מי"ב מנחם"אב שנה זו.

התקרבות לה' בפנימיות

— ויש את ממד ה"סתים". עיקר בנין הבית השלישי, שירד באש מן השמים², הוא כאשר מתחברים לממד ה"סתים" – ה"סתים" של ישראל מתקשר ל"סתים" של התורה שמתקשר ל"סתים" של הקב"ה.

מי שסלל את הדרך עבורנו להתקשרות הפנימית הוא האריז"ל, אחר כך הבעל שם טוב, אחר כך כל הצדיקים תלמידי הבעל שם טוב – עד עצם היום הזה. בכל אופן, מאד משמעותי שהיאצייט של האר"י הקדוש הוא ב"ה' באב,

ההילולא של האר"י הקדוש, ה' באב, חלה בתוך תשעת הימים – שיא האבלות על חורבן בית המקדש, יחד עם האמונה והתקווה שיבנה בית המקדש במהרה בימינו. הבנין העתידי הוא בזכות הצדיקים הגדולים, בזכות האריז"ל, שהנחיל לנו את תורת הסוד. בזכות תורת הסוד אנחנו מתקרבים לקב"ה בפנימיות.

כתוב³ שיש שלשה דברים שמתקשרים אחד בשני – ישראל, התורה והקב"ה – ובכל אחד יש שני ממדים. בכל אחד יש את ממד ה"גליא" – כמו בתורה ה"גופא דאורייתא", ההלכות

ב ראה רש"י על סוכה מא, א; ר"ה ל, א; מנחות סח, א. תוספות שבועות טו, ב ד"ה "אין" (בשם התנחומא - ראה תנחומא כי תשא יג, פקודי יא ותנחומא בובר בראשית יז). וכן משמע בזהר ח"ג רכא, א (וראה גם ח"א כא, א; כח, א; ח"ב נט, א; קח, א).

נרשם ע"י איתאל גלעד. לא מוגה. הקלטה לכבוד הילולת האריז"ל. אור ל'ג' אב תש"פ - כפ"ח.

א זהר ח"ג עג, א.

שחבר והנחיל לנו את ספר תהלים, אמר שירות ותשבחות לקב"ה, ויש לה' כל כך הרבה נחת מכך שיהודים אומרים זמירות ותשבחות שלשם כך ברא את העולם. לפי דעת רב – שוב, שהוא אמורא מהדור הראשון, אמורא חשוב ביותר, שכולו אומר תורה לכאורה – עיקר התכל'ס של הבריאה הוא התהלים שהיהודים אומרים, שירות ותשבחות, לשם כך נברא העולם ולכן נברא עבור דוד המלך. כך יוצא לפי רש"י.

לפי אותו הגיון, פשוט מה סברת שמואל – חברו – שאומר שהעולם נברא בשביל משה. מה הכוונה? לא משה כיחיד, אלא משה שנותן תורה, כמו שכותב רש"י – "בשביל משה שהיה עתיד לקבל את התורה". כלומר, העולם נברא בשביל התורה. כך כותב רש"י גם בתחלת התורה – "בראשית", "בשביל התורה שנקראת 'ראשית דרכו' של הקב"ה".

בא רבי יוחנן עם דעה אחרת משני האמוראים בבבל, כנראה דבריו הם תורת ארץ ישראל דווקא. כמו שנסביר, לפי הארזיז"ל תורת ארץ ישראל נקראת מוחין דאבא¹, יש בה אור גדול. תורת בבל היא שמיעה ותורת ארץ ישראל היא ראייה, "עין בעין יראו בשוב הוי' ציון"². רבי יוחנן אומר שהעולם לא נברא בשביל תפלה (דוד, "נעים זמרות ישראל") ולא בשביל תורה (משה), אלא בשביל משיח. רש"י לא מפרש מה הכוונה, כנראה מפני שכל כך פשוט שלא צריך לפרש – תכלית בריאת העולם היא ימות המשיח, שיהיו ימי אורה ושלוש ושמחה לכל באי עולם, ולשם ה' ברא את העולם.

מלכות, דעת וכתר

איפה נמקם בספרות את שלש הדעות של שלשת האמוראים?

על פי פשט, בקבלה דוד הוא מלכות. לכן, אם רב אומר שהעולם נברא בשביל דוד

בדיק באמצע – היום האמצעי, עמוד התווך – של תשעת הימים, מר"ח עד תשעה באב, הכנה קרובה למשיח, שלפי חז"ל נולד בתשעה באב³.

"לא אברי עלמא אלא ל..."

בהשראת הארזיז"ל נתבונן במאמר חז"ל שקשור למשיח: מצאנו בפרק חלק בסנהדרין⁴ שיש שלש דעות בשביל מי ה' ברא את העולם: "אמר רב, לא אברי עלמא אלא לדוד". האמורא רב, בבבל, אמר שהעולם נברא בשביל דוד המלך. חברו שמואל אמר – "למשה". רבי יוחנן – אמורא כאן, בארץ ישראל – אמר לא דוד ולא משה אלא "למשיח". הוא אומר שהעולם נברא לכתחילה – "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ"⁵ – בשביל משיח ובזכות משיח, שיביא לנו את האור הגדול, השלום והשמחה. כתוב **שְׁמִיח** אותיות **שְׁמַח** (בעצמו) ו**שְׁמַח** (אחרים) – ובשביל השמחה שהוא יביא לנו נברא העולם. נתחיל

לחשוב מה יכולה להיות המחלוקת כאן, בשלש הדעות בשביל מי נברא העולם – דוד המלך, משה רבינו או משיח. כמובן, כל אחד יודע מהאפשרויות האחרות, ובוחר דווקא בדעתו שלו. רש"י מפרש שרב סובר שהעולם נברא בשביל דוד המלך – "בזכות דוד שהיה עתיד לומר כמה שירות ותשבחות". דוד נקרא "נעים זמרות ישראל"⁶, הוא בעל הזמירות

לפי דעת רב
עיקר התכל'ס
של הבריאה
הוא התהלים
שהיהודים
אומרים, שירות
ותשבחות, לשם
כך נברא העולם

ג ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד; מדרש זוטא איכה נוסח ב; אגדת בראשית פס"ח.

ד סנהדרין צח, ב.

ה בראשית א, א.

ו של"ה הקדוש ברבוי מקומות.

ז שמוא"ב כג, א.

ח על יחס תלמוד ירושלמי ותלמוד בבלי והקבלתם לחכמה ובינה ראה שיעורים והתוודויות תשע"א ח"א.

ט ישעיה נב, ח.

תכלית בריאת העולם היא ימות המשיח, שיהיו ימי אורה ושלוש ושמחה לכל באי עולם, ולשמם ה' ברא את העולם

הדעת ודוד הוא המלכות. בגמרא שלש הדעות מופיעות ממטה למעלה – רב אומר שהעולם נברא בשביל דוד (מלכות), שמואל אומר שהעולם נברא בשביל משה (דעת), ואחריהם בא רבי יוחנן, כאן בארץ, ואומר שהעולם בשביל משיח (כתר) –

ממלכות לדעת ולכתר.

נעשה גימטריא: **רב-דוד-מלכות שמואל-משה-דעת רבי יוחנן-משיח-כתר** עולה 3222, ט פעמים **משיח**. כלומר, ממוצע תשע המושגים-השמות כאן הוא **משיח**!

שרשי הנשמות – חג"ת

עכשיו נפתח את כתבי הארז"ל, שלכבודו אנו דורשים, ונראה איך הוא מפרש את שרשי הנשמות של גדולי האמוראים אותם הזכרנו. אחד הדברים החשובים שהארז"ל נותן לנו הוא הבנת שרש הנשמה של כל אחד מגדולי ישראל – הוא מסביר את הגלגולים והתיקונים שלהם, מה שעל כל אחד לתקן, ואפשר להבין גם איך הגלגול והתיקון נמשך הלאה, עד עצם היום הזה. מה לגבי שלש הנשמות – רב, שמואל ורבי יוחנן? לפי הסבר אחד^{טז} בקבלה הם שלשת הקוים – ימין-שמאל-אמצע – בהם מאוזן ומתוקן עולם התיקון:

החסד הוא רב (הוא "רב חסד"^{טז}) – יש לו עשרה מילי דחסידותא^{טז}, הוא היה חסיד גדול שנהג בעשרה דברים שלפנים משורת הדין. שמואל הוא השמאל (**שמואל** אותיות **שמאל**) – הלכה כמותו בדינים דווקא^{טז}, כי שרשו במדת הדין.

– הוא אומר שהעולם נברא בשביל מלכות. לפי רש"י עבודת המלכות היא התפלה, השירה – **שירה** בגימטריא **תפלה** – ודוד המלך גם אומר על עצמו "ואני תפלה", העצם שלי הוא תפלה לה'. על המלכות נאמר "למען יזמרך כבוד [כינוי למלכות] ולא

ידם"^{טז}. לדעת רב העולם נברא בשביל מלכות. מה הם משה ותורה? כתוב^{טז} שמשה רבינו הוא הדעת הכללית של נשמות ישראל – הוא פנימיות המוחין בכלל, ובפרט הוא הדעת. מהי הדעת? היכולת להתקשר – על ידי התבוננות – ולדעת את ה'. כתוב שלכל אחד יש ניצוץ של משה רבינו בתוכו, ומוסבר בספר התניא שניצוץ משה רבינו הוא בעצם היכולת להתקשר ולדעת להכיר – על ידי העמקה והתמסרות – את מי שאמר ונברא העולם. שוב, משה רבינו הוא הדעת של כללות נשמות ישראל, ואם כן לפי שמואל העולם נברא בשביל הדעת.

מיהו משיח? הכתה, למעלה מטעם ודעת – עצם הרצון של ה', עצם התענוג של ה' וגם עצם האמונה בה'. כתוב^{טז} שבכתר יש שלש דרגות – הכי גבוהה אמונה פשוטה, תחתיה תענוג אלקי ("אז תתענג על הוי"^{טז}) וגם רצון אלקי, הרצון העצמי של ה' בתורה ומצוות, שהוא פנימיות רצון ה' לברוא את העולם. הכל כתה, למעלה מטעם ודעת, "אין טעם לרצון"^{טז} – אי אפשר להבין למה ה' רוצה מה שהוא רוצה. נסכם: משיח הוא גילוי הכתה, משה רבינו

^י תהלים קט, ד.

יא תהלים ל, יג. ראה זהר ח"א עא, ב; ח"ב קמ, א.

יב תניא פמ"ב.

יג סוד ה' ליראיו ש"א פ"א ובנספח "ג' רישין שבכתר" (וביאורם בשיעורים בסוד ה' ח"ג עמ' מז ואילך ועמ' רצא ואילך).

יד ישעיה נח, יד.

טו עבודת הקדש ח"ג פ"ו; ונבלות חכמה (ליש"ר) עלה א; פרדס רמונים פ"ח פ"י; יונת אלם פ"ב. ראה של"ה תולדות אדם בית ה' אות יב בהגהה בשם ר"י אלקשטילא.

טז ביאור הגר"א על תקו"ז תקון יא מתקונים אחרונים.

יז שמות לד, ו.

יח שע"ת סימן קעח; יוחסין אות ר; סדה"ד ערך 'רב'. ובכ"מ.

יט בכורות מט, ב.

הארזי"ל ממשיך ומסביר שבשם הוי' ב"ה יש פנים ואחור. האחור הוא כתיבת השם כמתפתח מהאות הראשונה – קודם הי של שם הוי', אחר כך מוסיפים עוד אות, י"ה וכו'. כשכותבים כך יש עשר אותיות – י י ה ו ה ו ה ו ה – שעולות עב. אבל כשכותבים את שם הוי' במילוי – יוד הא ואו הא – ועושים הכל באחוריים, יוד יוד הא יוד הא ואו יוד הא ואו הא – מקבלים בדיוק 130, קל. אם כן, "עב קל" היינו אחורי השם הפשוט ואחורי המילוי, ושני האחוריים האלה יחד הם סוד הדעת דז"א, כך אומר הארזי"ל.

זו לא הדעת של אמא – שמואל הוא בינה, אמא, "מינה דינין מתעדין"^ל. רב, לעומתו, כולל את ה"תרין עטרין" של הדעת של המדות, ז"א, אבל עיקרו נוטה לימין – סוד העב שבו, בגימטריא חסד – ולכן הוא קשור לחסד. ה"קל שלו ניתן לדעת של המלכות (בחינת אשה שדעתה קלה"^א), משום כך הוא אומר שהעולם נברא בשביל דוד, בשביל המלכות. שרש בנין המלכות הוא העטרא דגבורות של דעת דז"א^ב, דעת רב. גם ההזדהות של רב מצד עצמו, בעיקר עם העטרא דחסדים של הדעת דז"א, היא לצורך דוד – לצורך "חסדי דוד הנאמנים"^ג שעתידיים להתגלות לאחר בנין המלכות מהעטרא דגבורות, שהרי דוד הוא מלך חסיד דווקא, וכמו שהוא אומר על עצמו (ב"תפלה לדוד"^ד) "שמרה נפשי כי חסיד אני"^ה, ודוק.

אם כן, רב הוא ה"עב קל" שכולל את כל הדעת דז"א, ושמואל הוא כבר בינה – פרצוף אמא, יותר גבוה מדעת דז"א אבל עם נטיה לשמאל, לדיון.

ל ראה זהר ח"א קנא, א; ע"ח שיי"ג (אריך אנפין) פ"ח; שם שיי"ד (או"א) פ"ב.
לא שבת לג, ב.
לב ע"ח שער הכללים פ"ד; שכ"ה דרוש ב; שער מאמרי רשב"י פרשת בלק.
לג ישעיה נה, ג.
לד תהלים פו, א.
לה שם שם, ב.

רבי יוחנן הוא באמצע, במקום התפארת^ו, לשון יפי וחן^ז, בחינת רבי יוחנן (מלשון חן ובשמו אותיות חן נוי) שהיה יפה ביותר^ח, וכמו שאמר לו ריש לקיש "שופרך לנשי"^ט. גם לפי ההלכה, במקום מחלוקת של רב ושמואל ההכרעה היא כרבי יוחנן^י – הלכה כמותו כי מכריע ביניהם, הוא הקו האמצעי.

רב ושמואל – דעת ובינה

בהסבר הראשון, שלשת הקוים הוסברו במדות הלב – חסד-גבורה-תפארת – אבל הארזי"ל מעמיק עוד, ואומר^כ שבעצם שרשו האמתית של שמואל הוא בבינה, באמא. התורה אומרת על עצמה "אני בינה לי גבורה"^{כא} – שרש הדין והגבורה הוא דווקא בבינה, וכך מסביר הארזי"ל ששרש שמואל בספירת הבינה.

מה לגבי רב? זו כבר כוונה מיוחדת, שמופיעה הרבה פעמים בכתב"י הארזי"ל בכוונות שונות^{כב}: הנביא ישעיהו אומר "הנה הוי' רכב על עב קל ובא מצרים"^{כג}. האר"י הקדוש מגלה שרב הוא העב קל (חושבנא דדין כחושבנא דדין) עליו רוכב ה' כאשר יוצא מארץ ישראל לחוץ לארץ (למצרים או לבלב). בעצם, הארזי"ל אומר שלכל אמוראי בבל קוראים רב^{כד} על שמו של רב – כולם קשורים לסוד של "הנה הוי' רכב [אותיות קרב] על עב קל".

כ ישנן שתי ספירות מלשון יפי – תפארת והוד – וכשמצרפים אותן לרבי יוחנן ממוצע כל תבה משיח, בשבילו נברא העולם לדעת רבי יוחנן!

כא רבי יוחנן = ח"פ מב, ממוצע אותיות שמו, מספר הזוג של חן שביחד עם חן עולה יפי.

כב ראה ברכות כ, א.

כג ב"מ פד, א.

כד ר"ף ע"ז לה, ב; רא"ש ב"ק פ"י סימן לג; תורת הבית, בית רביעי ש"א. ובכ"מ.

כה לקו"ת לך עה"פ "ויהי בימי אמרפל".

כו משלי ח, יד.

כז ע"ח של"ט דרוש יג (עב-קל – תרין עטרין): שיי"ט סופ"ג (מ"ת); תחלת שער מאמרי רשב"י (על מאמר "כל רב מבבל וכו'); שעה"כ דרושי ר"ה ו (כוונת "ברוך"). ובכ"מ.

כח ישעיה יט, א.

כט תחלת שער מאמרי רשב"י.

עיקר הקימה

לתחיה בכל סיפורי

דוד הוא סיפור

מרד אבשלום,

כשהוא כמעט

נגמר, ובזכות חושי

הרעב שלו, הידיד

שלו, הוא קם

לתחיה. התחיה

של דוד היא כבר

התנוצצות של

משיח

כתה, בחינת משיח^מ.

אם רבי יוחנן הוא גלגול של חושי הייתי חושב שהוא יאמר שהעולם נברא בשביל דוד, כי הוא רעה דוד, אבל בגלגולו כרבי יוחנן הוא אומר שהעולם נברא בשביל משיח בן דוד (בחינת כתר כנ"ל – "אין כתר אלא למלך"^{מא}, כתר מלכות למשיח בן דוד).

מרד אבשלום נגרם מפני חטאו של דוד^{מב}. על דוד כמעט נגזר היפך החיים, אך בזכות עצת

חושי הוא ניצל וקם לתחיה. בכלל דוד (וכן משיח בן דוד) הוא בר נפלא^{מג} שקם בכל רגע לתחיה, אבל עיקר הקימה לתחיה בכל סיפורי דוד הוא סיפור מרד אבשלום, כשהוא כמעט נגמר, ובזכות חושי הרע שלו, הידיד שלו, הוא קם לתחיה. התחיה של דוד היא כבר התנוצצות של משיח. יש הרבה סודות בשרש הנשמה של חושי הארכי, שהאריזי^ל אומר שהתגלגל ברבי יוחנן (המכריע בין רב ושמואל, כנ"ל).

רב, שמואל ורבי יוחנן – רש"י, הרמב"ם ור"ת

יש עוד משהו חשוב אצל האריזי^ל למד, שבדורות היותר מאוחרים שלישיה זו היא שלשת הראשונים הכי חשובים – רש"י, הרמב"ם ור"ת. רש"י הוא כנגד רב, הימני; הרמב"ם הוא קו השמאל – האריזי^ל אומר שבא מהפאה

מ חושי אותיות משיח על ידי חילוף ומ' באותיות בומי^ף מהשפתים. חושי – חי ברבוע. רעה דוד = טוב ברבוע. ביחד, חושי רעה דוד = תריג (שלמות מצות תורתנו הקדושה), מספר ההשראה החי (בדיוק לפי כלל החלוקה של מספר השראה – חי ברבוע ועוד טוב ברבוע)! שרש כל השראה בכתר, בחינת משיח.
מא תניא אגה"ק כ.
מב זחר ח"ג כד, א.

מג סנהדרין צו, ב; זחר ח"ג רטז, א. רעט, א; ילקו"ש בראשית רמז מא.

מד גלגלי נשמות (לרמ"ע מפאנו) לקוטים אות ב.

רבי יוחנן – גלגול חושי הארכי

אין בכתבי אריזי^ל משהו דומה שמסביר את שרש נשמת רבי יוחנן^ל, אבל הוא אומר^{לד} דבר אחד על סוד הגלגול שלו – שהוא גלגול חושי הארכי, יְעָה דוד^{לח}. היועץ הקרוב לדוד המלך, שסכל את עצת אחיתפלל במרד אבשלום. בזכות חושי הארכי "דוד מלך ישראל חי וקים"^{לט}. הארכי רומז לסוד אריך אנפין,

לו וכמה התבוננויות על דרך האריזי^ל.

יוחנן לשון חן כנ"ל בפנים. חן = הפנימיים של שם הוי' ב"ה: י ה ו ה ה ה ה ה, וכן הוא ההפך בין עב לקל הנ"ל. יוחנן = ד פעמים שם אל (חצי אברהם = ח פעמים אל, "חסד אל" "חסד לאברהם"). והנה, בחומש בראשית יש ארבעה לשונות שונים של שם אל – "אל עליון" (בראשית יד, יח יט-כ"ב) "אל ראי" (שם טז, יג) "אל שדי" (שם יז, א) "אל עולם" (בראשית כא, לג), העולים יחד 964 – אל ברבוע (בכל חמשה חומשי תורה יש בדיוק אל פעמים השם הקדוש "אל" כאשר השמונה הראשונים הם בחומש בראשית, ודוק)!

הלשון הראשון, "אל עליון" חוזר ארבע פעמים במפגש מלכי צדק עם אברם, ואין עוד "אל עליון" בתורה (יש עוד פעם אחת "אל עליון" בתנ"ך, בספר תהלים).

מוסבר באר"י (מב"ש ש"ג ח"ב פט"ז; שער המצות פרשת עקב; פע"ח שער הנהגת הלימוד פ"א. ובכ"מ) שיש שלשה שמות אל שהם שרשי שלשת העולמות התחתונים בי"ע – אל שדי אל הוי' אל אדני, וכולם יוצאים משם אל המקורי, המדה הראשונה של יג מדות הרחמים, "אל רחום וחנון [בחינת יוחנן]". נמצא שיש ארבעה אל (בגימטריא יוחנן): אל אל שדי אל הוי' אל אדני, המשלמים ל"ם 529 = 23 (חיה חדזה) ברבוע = תענוג (בחינת עתיק, פנימיות הכתר, שייך לגילוי אורו של משיח, תכלית כוננת בריאת העולם אליבא דרבי יוחנן). והנה, רבי יוחנן = ג"פ יבק (שם מלא – הוי' אלהים, וכן אהיה הוי' אדני, כנגד יחוד ברכה קדושה מלמטה למעלה כמבואר בדא"ח). מעבר יבק הוא סוד עלית הנשמה מעולם לעולם. לפי זה, ג"פ יבק רומז לשלש עליות מעשיה ליצירה, מיצירה לבריאה ומבריאה לאצילות.

במספר סודי, רבי יוחנן = 84 = חנוך במספר הכרחי – חנוך סוד חן הוי' כנודע. האריזי^ל מרבה לדבר על גודל שרש נשמת חנוך (שער הגלגלים הקדמות כט, לאלח ובספר הליקוטים בראשית פ"ג), מזיהרה עלאה דאדם הראשון, וכן י"ל לגבי שרש נשמת רבי יוחנן (חנוך השיג חיה דאצילות ומשיח ישיג יחידה, והם בסוד י וקוש"ו, היינו דעת רבי יוחנן שהעולם נברא בשביל משיח).

לז שער הגלגלים הקדמה לו.

לח שמואל"ב טו, לו.

לט ר"ה כה, א.

שיא ותכלית המהירות – יחסית לעולמנו המוגבל, זו מהירות אין סופית – חיש מהר. כל הדברים הללו שייכים לארץ ישראל, ולמשיח שיבוא במהרה בימינו.

השלמת הדעות

שוב, צריך את כולם – את דוד, משה ומשיח. צריך את דעת רב – לדעת שיש דעה שהעולם נברא בשביל לפתוח את הלב ולהתפלל ולומר שירות ותשבחות לקב"ה, שאמירת תהלים היא תכלית כוונת הבריאה. צריך גם את דעת שמואל, שהעולם נברא כדי לשקוד על התורה ולקיים את מצותיה. וצריך גם את הדעה של ארץ ישראל, מוחין דאבא, שהעולם נברא בשביל משיח. שלש הדעות הן לא (רק) חסד-גבורה-תפארת, אלא למעלה יותר – דעת-בינה-חכמה (חב"ד מלמטה למעלה – "דעה בינה והשכל" מט). החכמה מרגישה את הכתר – היא י ויש לה קוצנו של י, והכתר הוא המשיח, עם הרצון והתענוג של ה' שהוא מגלה לנו.

שה' יעזור שנוכח לגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו, שהוא גם דוד וגם משה. אחד ההסברים שמשיח הוא מעשה מרכבה, הרכב – גוף של דוד ונשמה של משה³. צריך בריות גופא – במיוחד בתקופה זו, צריך להזהות עם דוד המלך, עם הרבה תהלים – גוף המשיח הוא של דוד. וצריך ונשמת המשיח היא משה רעיא מהימנא, עולם הבא – "משה זכה לבינה [עולם הבא]"^{3א}. משיח כולל את שניהם, את דוד ואת משה כאחד, כל הדעות אחד (וכרמו הנ"ל, שהכל עולה ט"פ משיח).

ובא לציון גואל – שה' יברך אותנו שנוכח עוד השנה (עוד לפני תשעה באב) לגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו!

השמאלית של אדם הראשון – שמואל; ור"ת – שהרבה פעמים מכריעים כמותו במחלוקות בין רש"י לרמב"ם – הוא האמצע, כנגד רבי יוחנן.

רבי יוחנן – חכמת ראית הנולד

נחזור להסבר העמוק של האריז"ל, שבעצם רב הוא הדעת – עם נטיה לימין, אבל כולל את כל הדעת, עב-קל – ושמואל הוא הבינה: לפי אותו הסבר, צריך לומר שרבי יוחנן, שבארץ ישראל, הוא בעצם החכמה. החכמה

רואה את הנולד^מ. מיהו הנולד? משיח, שנולד בעיצומו של צום תשעה באב. כמו שאמרנו, האריז"ל "מקדים רפואה למכה"^מ ביחס לתשעה באב – הוא הכח שהיום הזה יהפוך להיות יום של ששון ושמחה ומועדים טובים, כמו שכתוב בנביא^מ. הכח לכך בא ממוחין דאבא. שוב, מוחין דאבא הם אור וראיה, וגם מציאת חן בעיני ה' – יוחנן לשון חן, כנ"ל (חן ר"ת חכמה וסתר, כנודע). החן והראיה לעתיד שייכים לרבי יוחנן.

חושי הארכי, השרש שלו לפי האר"י, הוא גם לשון חוש. כתוב^מ שהחוש העיקרי בכל החושים הוא חוש הראיה. חוש הראיה שייך לאור, שהוא

צריך לומר שרבי יוחנן, שבארץ ישראל, הוא בעצם החכמה. החכמה רואה את הנולד. מיהו הנולד? משיח, שנולד בעיצומו של צום תשעה באב

החכמה רואה את הנולד. מיהו הנולד? משיח, שנולד בעיצומו של צום תשעה באב

מה תמיד לב, א: "איזהו חכם? הרואה את הנולד".

מו מגילה יג, ב.

מז זכריה ת, יט.

מח ראה קונטרס העבודה פ"ב.

מט ברכת "אתה חונן" נוסח אשכנז.

נ ראה אגדת בראשית פ"ו; לקוטי הלכות יו"ד הלכות יין נסך ג, ו; לב לדעת מאמר "פרק בעבודת ה'".

נא ראה ר"ה כא, ב; חז"ב קטו, א (ובנצו צהר שם).

הַלֹּמֵד עַל מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צִידָה לְדוֹר

- ◆ בית המקדש השלישי יתגלה על ידי התקשרות פנימית לה' מכח פנימיות התורה – התקשרות ה"סתים" דישראל ל"סתים" דקוב"ה על ידי "סתים" דאורייתא.
- ◆ שלש דעות הן: העולם נברא בשביל תפלה (דוד, מחבר תהלים), בשביל תורה (משה, מקבל התורה) ובשביל משיח.
- ◆ דוד הוא כח התפלה של כל יהודי – התעוררות התפלה של המלכות.
- ◆ משה הוא כח הדעת של כל יהודי – הכח להתקשר לה' בהתבוננות.
- ◆ משיח הוא הכתר של כל יהודי – גילוי האמונה בה', התענוג של ה' והרצון של ה'.
- ◆ בנין המלכות מהגבורות, אך תכליתה חסידותו של דוד – "חסדי דוד הנאמנים".
- ◆ חושי הארכי, רָעָה דוד, הציל את דוד ממות במרד אבשלום – ותחית המתים של דוד, "דוד מלך ישראל חי וקים", היא בחינת משיח שבו.
- ◆ משיח הוא "מעשה מרכבה" – גופו הוא דוד המלך ונשמתו היא משה רבינו.

ניגון

455 | י"ג תמוז תש"פ

4/4

4

Rit.... A Tempo

7

צדיק, בעל תשובה וחסיד

קיצור מהלך השיעור

בברית לנינו המשיך הרב בנושא שנפתח בשיעור הקודם – המחלוקת המשולשת עבור מי נברא העולם: דוד המלך (כדעת רב), משה רבינו (כדעת שמואל) או מלך המשיח (כדעת רבי יוחנן). אם בשיעור הקודם, לכבוד הילולת האריז"ל, פותחה בעיקר ההתבוננות הקבלית בדמויות שלשת האמוראים החולקים, כאן יש בעיקר התייחסות לפירושים השונים בשלש הדעות ובמשמעותן **בעבודת ה'** שלנו – המגיעה לשיאה בהתבוננות שרב מפרש שהעולם נברא עבור **בעלי תשובה**, שמואל מפרש שהוא נברא עבור **צדיקים**, ואילו רבי יוחנן אומר שהעולם נברא עבור **החסידיים** (תלמידי הבעל שם טוב)!

את השם שמואל האחים הגדולים ושאר בני המשפחה תמהו – 'אין כזה שם אצלנו במשפחה'. שאלו את הצמח צדק מאיפה הוא לקח את השם – 'על שם שמואל הרמתי?'. הוא אמר שגם על שם שמואל הרמתי, אבל גם על שם צדיק נסתר שנפטר באותו יום, שואב מים מפולוצק, שנקרא שמואל¹. אם כן, יש את שמואל הרמתי ואת הצדיק הנסתר ואת הרבי המהר"ש, ועכשיו יש עוד שמואל ב"ה, כן ירבו. בכל אופן, יש עוד שמואל מאד חשוב

אנחנו לפני חמשה עשר באב, בו מתחילים לאחל כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה² – מתחיל כבר מעכשיו – וידוע ש-**שמואל** בגימטריא **שנה טובה**. אם כן, שמואל הוא כבר סימן של שנה טובה לעם ישראל. לכן באמת קוראים ביום הראשון של ראש השנה על לידת **שמואל** – זו לידת **שנה טובה**, שנה טובה ומתוקה לעם ישראל, החל מעכשיו.

הרבי מהר"ש והאמורא שמואל

כשהרבי הצמח צדק נתן למז'יניק שלו

ב ראה מגדל עד (מונדשטין) שער המעשה אות קמ (עמ' 113).
ריב) ותורת מנחם תש"נ ח"א עמ' 7.
ג אוצר סיפורי חב"ד (גליצנשטיין) ח"ח עמ' 7 (וראה שם ח"ח מדור הרבי מהר"ש עמ' 4) ובכ"ד.

נרשם (משידור) ע"י איתואל גלעדי. לא מוגה. ברית שמואל ש"י אקסלרוד. י"ב אב תש"פ – רמת אביב.
א ראה דרכי חיים ושלוש תרפ"ד.

שמואל הצדיק הנסתר, שהרבי המהר"ש נקרא על שמו; ושמואל, הרבי המהר"ש. כל אחד שנקרא היום על שם הרבי המהר"ש בעצם נקרא על שם כולם. יש פה ארבעה וצריך לכוון אותם כנגד י-ה-ו-ה, לפי סדר הדורות:

שמואל הרמתי, שאמר על עצמו "אנכי הראה"^א (בגימטריא ד"פ חכמה), הוא חכמה (לה שייך חוש הראיה).

שמואל האמורא הוא בינה, כמו שאומר בפירושו האריז"ל.

שמואל הצדיק הנסתר הוא היז שבשם – המדות, חסד, דין ורחמים (מדות הצדיק הן חסד ורחמים, והוא נסתר מצד מדת הצמצום, הגבורה).

שמואל הרבי המהר"ש הוא המלכות, התכל"ס. היום קוראים שמואל בחב"ד בעיקר על שמו. המלכות היא "סיפא דכל דרגין"^ב שכוללת את כל הקודמים לה.

ורמו: ד"פ שמואל עולה חן פעמים הוי'. השם שמואל, והילד הנקרא בו, מלא חן הוי' (סוד-יסוד החנוך, כנודע^ג).

בשביל מי נברא העולם?

בכל אופן, יש סוגיא שבהשגחה פרטית דברנו עליה בדיוק לפני שבוע, לכבוד הלילולת האר"י הקדוש, יום הולדת הרך הנמול היום לשמונה: מחלוקת בפרק חלק^ד בין רב, שמואל ורבי יוחנן – בשביל מי ה' ברא את העולם?

רב אומר שה' ברא את העולם בשביל דוד המלך (בהשגחה פרטית, דוד הוא שם אבי הרך הנמול – יתכן שהאבא והבן הם מחלוקת רב ושמואל...).

שמואל חולק ואומר שהעולם נברא בשביל

משה רבינו.

יא שמואל"א ט, יט.

יב זהר ח"ב נו, א; ח"ג רנו, ב.

יג שבעים פני חן פן לא (נדפס ב"נפלאות" פרשת מטות מסעי תש"פ).

יד סנהדרין צח, ב.

אצלנו – שמואל האמורא. רב ושמואל הם הדור הראשון של האמוראים בבבל, ורוב הלכות התורה שבעל פה – השו"ע שלנו – יוצא מרב ושמואל. שמואל הוא אמורא מאד חשוב.

נציין שיום ההולדת של שמואל שלנו הוא ביארצייט של האר"י הקדוש – ה' מנחם אב – אז יש לו זיקה לאריז"ל. היות שקוראים לו שמואל, צריך לפתוח בכתבי האריז"ל ולראות איך הוא מסביר את השם שמואל. יש הרבה על שמואל הרמתי, אבל הוא גם מאריך להסביר את סוד נשמת האמורא שמואל. הוא אומר^ה שהוא שייך לאמא, מוחין דאמא, "אם הבנים שמחה"^ו, ולכן גם הלכה כמותו בדינים, היות ש"מינה דינין מתערין"^ז.

בכלל, לקראת השנה החדשה – "מצות היום בשופר"^ח של ראש השנה היא גם אמא, יסוד אמא. בשנה הבעל"ט ראש השנה חל בשבת, לא תוקעים ביום הראשון של ר"ה, אבל יש בו את הכוונות של השופר. עיקר הכוונה הוא שמואל עצמו – הוא ה"שופר גדול" של משיח בראש השנה. על הימים הנוראים בכלל ועל ראש השנה בפרט נאמר "שמאלו תחת לראשי"^ט – שמאלו אותיות שמואל (וראש בגימטריא "אם הבנים שמחה", בחינת שמואל כנ"ל).

ארבעה שמואלים בסוד הוי'

כמה שמואל היו לנו? שמואל הרמתי, הנביא, ש"שקול כנגד משה ואהרן"; שמואל האמוראי;

ד לקו"ת לך עה"פ ויהי בימי אמרפל".

ה תהלים קיג, ט.

ו בכורות מט, ב.

ז ראה זהר ח"א קנא, א; ע"ח שי"ג פ"ח; שם שי"ד פ"ב.

ח ר"ה פ"ג מ"ג.

ט שה"ש ב, ו וכמבואר בזהר ח"ג ריד, ב ובשעה"כ דרושי ר"ה פ"א. שמאלו אותיות שמואל ולראשי אותיות ישראל – "שמאלו תחת לראשי" רומז ששמואל תומך ומרים את ישראל (לי ראש). יש שני פסוקים בשייר השירים – "שמאלו תחת לראשי" "שמאלו תחת ראשי" (ח, ג) = 3422 = היהלם של חן – "חן חן לה" (זכריה ד, ז), סוד חנה אם שמואל.

י ברכות לא, ב; רש"י על במדבר טז, ז.

פירוש רש"י לדעת שמואל, שה' ברא את העולם בשביל משה רבינו שעתיד לקבל את התורה – "תורה צוה לנו משה"^ט ו"זכרו תורת משה עבדי"^כ – מתאים גם לרש"י הראשון בתורה: "בשביל התורה שנקרא ראשית, בשביל ישראל שנקראו ראשית". שמואל אומר שה' ברא את העולם כדי לתת תורה לעם ישראל, שנקיים את התורה וכך תהיה לה' נחת רוח – "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני"^{כא}.

מענין שאת דעת רבי יוחנן, שה' ברא את העולם בשביל משיח, רש"י לא מסביר – כנראה שזה מובן מאליו, תכלית כוונת הבריאה, שיהיה טוב, שיהיה שלום בעולם.

בכל אופן, לאור פירושו שדעות רב ושמואל הם כנגד שני העמודים של תורה (משה) ועבודה-תפלה (דוד), יתכן שדעת רבי יוחנן – שהעולם נברא בשביל משיח – היא כנגד העמוד השלישי שהעולם עומד עליו^{כב}, גמילות חסדים^{כג}, הנובעת מתוך אהבת ישראל ואהבת הבריות בכלל, כל

בא רבי יוחנן – שניהם בבבל והוא תנא בארץ ישראל, בטבריה – ואומר שלא בשביל דוד המלך ולא בשביל משה רבינו, אלא ה' ברא את העולם בשביל משיח. לכאורה, כל החב"דניקים (ועוד הרבה יהודים טובים) הם אליבא דרבי יוחנן. באמת, כשיש מחלוקת רב ושמואל וגם רבי יוחנן אומר דעה – הוא מכריע ביניהם והלכה כמותו^{טו}.

בכל אופן, "אלו ואלו דברי אלהים חיים"^{טז}, והיות שקוראים לרך הנמול שלנו שמואל, יתכן מאד שהוא קשור לדעת שמואל – שהעולם נברא בשביל משה רבינו (הרי שמואל שקול כנגד משה ואהרן, כנ"ל).

פירוש רש"י: תפלה, תורה ומשיח (גמ"ח)

רש"י מסביר על דעת רב – שהעולם נברא בשביל דוד – שהכוונה היינו בשביל עבודת ה' של דוד. דוד נקרא "נעים זמרות ישראל"^{יז}, אומר שירדות ותשבחות לקב"ה, והוא גם אומר על עצמו "ואני תפלה"^{יח}. הוא עמוד התפלה, וכל הזמן הוא שר לה' ומנגן לו בכינור. לא משבחים כאן את דוד כלוחם גדול או אפילו מלך גדול, אלא כ"נעים זמרות ישראל" שכל עיסוקו בחייו הוא לשיר שירים לקב"ה. יש לקב"ה כל כך הרבה נחת מכך ששרים לו, מזמרים לו ומשבחים אותו, שלשם כך הוא ברא את העולם.

טו ר"ף ע"ז לה, ב; רא"ש ב"ק פ"י סימן לג; תורת הבית, בית רביעי ש"א. ובכ"מ.
טז עירובין יג, ב.
יז שמואל ב, כג, א.
יח תהלים קט, ד.

יט דברים לג, ד.

כ מלאכי ג, כב.

כא ספרי פרשת שלח פ"א. ובכ"מ.

כב אבות פ"א מ"ב.

ההסבר הפשוט של הקבלת שלשת העמודים לשלשת הקוים (דרך חיים למהר"ל על המשנה) הוא ימין-גמ"ח, שמאל-עבודה ואמצע-תורה (הקבלות נוספות ראה בספר הטבע היהודי, מאמר "התפלה המתמדת" פ"ב). בשיעור הקודם הוסבר שהקבלת שלשת האמורים לשלשת הקוים היא רב-שמואל-רבי יוחנן כנגד ימין-שמאל-אמצע. אם כן, להסבר זה, כל אחד מהאמורים עושה תיקון-התכללות בנפשו בתנועה-הזהה ימינה בשלשת קוי עולם התיקון: רבי יוחנן זז מהאמצע לימין (גמ"ח), שמואל מהשמאל לאמצע (תורה) ורב מהימין לשמאל (עבודה), והיינו תנועה-הזהה לימין שלו, כאשר ימין הימין הוא שמאל [!]. בסוד התכונה העגולית שבשלשת קוי התיקון, ודוק היטב.

לפי ההסבר בשיעור הקודם אודות שרשי רב ושמואל ורבי יוחנן בחב"ד – רבי'דעת, שמואל-בינה, רבי יוחנן-חכמה – רבי יוחנן (חכמה) נשאר בקו הימין (גמ"ח); שמואל (בינה) בסוד סיום יסוד אמא בתפארת ז"א (תורה) – "תורת אמך"; ורב (דעת) הוא בסוד עטרא דגבורות דדעת (גבורה-עבודה), סוד קל של "עב קל" (ישעיה יט, א) בגימטריא רב, כמבואר בכתבי האריז"ל (תחלת שער מאמרי רשב"י, ובכ"מ) ובאריכות בשיעור הקודם.

כג וביד רמה שם פירש שמשיח "גדולתו יתרה", ובפנימיות התורה גדולה היא כינוי למדת החסד.

זהו הדור הכי טוב לחיות בו, יותר טוב מהדור של משיח.

אפשר להבין טוב למה רב לא אומר כשמואל. מה הסברה לא להיות בדור של משה רבינו? גם חטאו הרבה, וכתוב בגמרא^{כט} שדור המדבר אין להם חלק לעולם הבא. מה שמואל יאמר? כמו שכתוב בחסידות^ל – שהם למעלה מעולם הבא, אין להם חלק לעולם הבא כי יש להם חלק יותר גבוה (ב"לעתיד לבא" שמעל "עולם הבא", דהיינו אמא עילאה, השרש האמיתי של שמואל כנ"ל, שמעל לתבונה).

היות שיש לנו כאן שמואל, הדרך הנימואל, כנראה היום צריך להדגיש את דעת שמואל ולהזדהות אתה – להזדהות עם דורו של משה רבינו וחווית קבלת התורה ושמיעת שני הדברות הראשונים מפי הגבורה (עצמותו יתברך) על הר סיני^{לא}.

אבל רבי יוחנן אומר – לא, הדור הכי טוב הוא עכשיו, הדור שהרבי אומר שהוא הדור של משיח. מה הדור הכי יפה בהיסטוריה? עכשיו! שוב, המחלוקת כאן היא מה הדור הכי טוב, הכי זוהר. מענין שיש כאן שתי דעות, רב ושמואל, שיש דור יותר טוב מדורו של משיח – או להיות מחילי בית דוד, כפשוטו, עם דוד המלך, או להיות בדור שיצאו ממצרים וקבלו את התורה ובנו את המשכן. אבל רבי יוחנן אומר שהדור הכי טוב הוא הדור של משיח.

באיזו זכות ניצל השה רבינו?

יש כמה פירושים מאד יפים למחלוקת כאן

יש מכונת זמן,
ואתה יכול לחזור
לחיות באיזה דור
שאתה רוצה,
איפה היית רוצה
להיות? באיזה דור
הכי טוב להיות?
מה הדור הכי
יפה בהיסטוריה?
עכשיו!

מה שהשי"ת ברא לכבודו. לאור זאת, לדעת רבי יוחנן העולם נברא בשביל להתדמות אליו יתברך ("והלכת בדרכיו"^{כז}), "מה הוא רחום אף אתה היה רחום וכו'"^{כח}) – "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו"^{כט}.

עד כאן התבוננות לפי פירוש רש"י.

פירוש הר"ן:

באיזה דור תרצה לחיות?

מאד מענין שהר"ן^ל – מגדולי הראשונים – מפרש אחרת: אם נגיד במלים שלנו, הוא מסביר שהמחלוקת כאן היא כמו שאשאל אותך – 'יש מכונת זמן, ואתה יכול לחזור לחיות באיזה דור שאתה רוצה, איפה היית רוצה להיות? באיזה דור הכי טוב להיות?'

רב אומר – הייתי רוצה להיות בדור של דוד המלך. זו גדולת עם ישראל, שלוחם מלחמות ה' ומנצח, מייסד מלכות. הוא מכין את בית המקדש – לא בונה אותו, אבל מכין את כל החומרים לבית המקדש. זהו הדור הכי זוהר בתולדות עם ישראל. אם תתן לי לבחור באיזה דור אני רוצה לחיות – אני בוחר את הדור של דוד המלך.

אומר שמואל – אם תשאל אותי באיזה דור הכי טוב להיות, הייתי בוחר בדור של משה רבינו. פשוט, הדור של משה רבינו הוא דור שקבל תורה. אדמו"ר הזקן אומר ש"נאך אמאל מתן תורה וועט ניט זיין"^{כז}. הזכות להיות בדור של משה, שהשמים נפתחים ורואים את הקולות וכו', היא חד-פעמית. כמובן, גם להיות במשכן, באהל מועד, ועם משה רבינו יחד. לדעת שמואל

כד דברים כח, ט.

כה מכילתא פרשת השירה פרשה ג.

כו תהלים קמה, ט.

כז בחידושו לסנהדרין צט, א.

כח לקו"ש ח"ד עמ' 1166; ראה ד"ה "שובה ישראל"

טרס"ו, ובכ"ד.

כט סנהדרין קי, ב.

ל ראה אוה"ת במדבר עמ' טו ואילך; נ"ך עמ' שכ ואילך; לקו"ש ח"ח עמ' 248-249 (וראה עשרה מאמרות מאמר חקור דין ח"ב פ"ח; מגלה עמוקות עה"ת שלח יד, לה).

לא מכות כד, א.

הוא מסביר את שתי הדעות שלהם כמחלוקת רב ושמואל:

מי שאומר שהיה בכ"א ניסן אומר שהמלאכים בשמים – שמעורבים בכל מה שקורה אצלנו, במיוחד אצל גדולי ישראל – באו לקב"ה ואמרו על התינוק, שהיה בסכנת נפשות, שהתינוק הזה עתיד לשיר לך על הים, "אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת"^{לח}, ובזכות זאת תציל אותו. כשהמליצו טוב על משה רבינו, באותו רגע, באה בת פרעה והוציאה אותו. השני אומר שזה קרה ב'ו' סיון, יום מתן תורה, והמלאכים בשמים אמרו לקב"ה – התינוק הזה עתיד ביום הזה לקבל תורה על הר סיני, ובזכות זה כדאי להצילו. הדעה הראשונה מתאימה לשיטת רב, שה' ברא את העולם בשביל לשיר לו – וגם משה רבינו ניצל בזכות השירה העתידיית על הנס. הדעה השנייה מתאימה לשיטת שמואל, שהעולם נברא בשביל התורה, ומשה ניצל כי הוא עתיד לקבל את התורה על הר סיני.

חסידות או ענוה?

יש לו עוד פירוש יפה: יש מחלוקת^{לט} איזו מדה מכל המדות היא הכי טובה – האם "חסידות גדולה מכולם", שהמדה הכי גדולה היא להיות חסיד העושה חסד עם הבריות, או "ענוה גדולה מכולם".

הוא אומר שזו המחלוקת שלנו: רב, שאומר שהעולם נברא בשביל דוד המלך, סובר ש"חסידות גדולה מכולם", וכדברי דוד – "שמרה נפשי כי חסיד אני"^מ. מצד אחד הוא מלך, ומצד שני קורא לעצמו חסיד – הוא חסיד, עושה חסד, "חסדי דוד"^{מא} הנאמנים^{מב}. לעומת זאת, שבח התורה על משה רבינו –

לח שמות טו, א.

לט ע"ז כ, ב.

מ תהלים פו, ב.

מא "חסדי דוד" (96) עולה דוד בהקאת אותיות (ד פעמים ו פעמים ד), רמז שהמשכת חסד לעולם היא עצם ענינו של דוד.

מב ישעיה נה, ג.

– כולם של אותו מפרש^{לב} – שמדמים לעוד מחלוקות שיש בחז"ל:

פירוש אחד, אליבא דרש"י: שוב, לפי רש"י מחלוקת רב ושמואל היא מה ה' אוהב יותר, שיהודי מנגן לו – כמו שמנגנים כאן – ומכל הלב מנגן ושר לה', או שהוא לומד תורה ומקיים מצוות? רב אומר שלקב"ה הכי טוב היהודי ששר. מה פירוש לשיר לה'? קודם כל להודות לו, כמו שקמים בבקר ואומרים "מודה אני לפניך". ההודיה היא מתוך הידיעה שהוא מקבל הכל מה' במתנת חנם^{לג}. זו ידיעת המלכות, דוד המלך, ש"לית ליה מגרמיה כלום"^{לד}. הכל מה', ולכן "כל הנשמה תהלל יה"^{לה} – על כל נשימה שהוא מקבל הוא שר ומהלל לה'^{לו}.

לאור זאת הוא

מפרש את המחלוקת^{לז}

– שנוגעת כולה למשה רבינו – באיזה יום בתיה בת פרעה מצאה את משה

רבינו ביאור והצילה את חייו, אמצה אותו לבן בארמון פרעה וכל מה שהשתלשל מהענין.

לדעה אחת, היום בו משה רבינו ניצל – כתינוק בעריסה – היה כ"א ניסן, שביעי של פסח. לדעה שניה, הוא ניצל ב'ו' סיון, יום מתן תורה.

לב עין אליהו על עין יעקב על אחר.

לג בפרשת ואתחנן גם משה מבקש הכל במתנת חנם. ואתחנן בגימטריא תפלה (ספר הפליאה ד"ה "ונקראים תפלה"; ספר הקנה ד"ה "ענין יראת המקום") שעולה יד ראש (ראה חיי הנפש לר"א אבולעפיא) – "וקשרתם לאות על ירך והיו לטטפת בין עיניך" (דברים ו, ח) – כנגד דוד (העולה יד) ומשה (כאשר בהנחת תפילין מקדימים את דוד...).

לד ע"פ זרזר ח"ג קפ, ב.

לה תהלים קנ, ו.

לו דברים רבה ב, לו.

לז סוטה יב, ב. שמות רבה א, כד.

מה פירוש לשיר

לה? קודם כל

להודות לו, כמו

שקמים בבקר

ואומרים "מודה

אני לפניך".

ההודיה היא מתוך

הידיעה שהוא

מקבל הכל מה'

במתנת חנם

והוא גואל אחרון^{נא}, "מה שיהיה הוא שיהיה"^{נא}. משיח הוא משה בפנים ודוד בחוץ, ודעות רב ושמואל מתחברות בו.

דעות שמואל ורבי יוחנן על לימות המשיח

הוא מוסיף עוד פירוש יפה: שואל על שמואל – איך אתה יכול לומר שה' ברא את העולם בשביל משה רבינו? הרי "הוא גואל ראשון והוא גואל אחרון", אז למה אינך אומר כמו רבי יוחנן? משיח הוא התכל'ס! בהמשך אותו גמרא, בפרק "חלק", אומר שמואל ש"אין בין עולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד"^{נב}.

הרבי תמיד מסביר^{נג} שמדובר רק בתקופה הראשונה, אבל אחר כך יש תקופה שניה ניסית אצל משיח. אך בפשט, לדעת שמואל, אם היום יהיה ראש ממשלה שיעשה מה שצריך לעשות – הלואי – משיח הוא לכאורה לא כל כך 'ביג-דיל' ביחס אליו. אין בין עולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד – 'עם חפשי בארצנו...' – זהו, אנחנו עם חפשי כאן בארץ ישראל, במולדת. לכן שמואל לא סובר שהעולם נברא בשביל משיח – משה הוא חידוש, אבל משיח יחסית הוא 'סתם', שהכל מתנהל כמו שצריך להיות. אבל רבי יוחנן סובר בהמשך ש"כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח" – כל הנבואות הטובות בתנ"ך הן משיח, מדברות רק על משיח – לכן

לדעת שמואל,
אם היום יהיה
ראש ממשלה
שיעשה מה
שצריך לעשות
– הלואי – משיח
הוא לכאורה לא
כל כך 'ביג-דיל'.
שמואל לא סובר
שהעולם נברא
בשביל משיח –
משה הוא חידוש,
אבל משיח יחסית
הוא 'סתם', שהכל
מתנהל כמו
שצריך להיות

אף שהוא ודאי גם חסיד ומצטיין באהבת ישראל שלו ("משה אוהב ישראל היה"^{מג}) – הוא "והאיש משה ענו מאד מכל האדם על פני האדמה"^{מד}. שמואל, שאומר שהעולם נברא בשביל משה, סובר ש"ענוה גדולה מכולם". לכן, לוקחים את הענו מכולם ואומרים שהעולם נברא בשבילו – ה' ברא את העולם בשביל שיהיה בעולם ענו אמתי (ענו שבבחינת "לא כן [עבדי משה]"^{מה}, שה"לא" שלו, בטול כל עצמותו, הוא ה"כן" שלו, היינו מה שהוא בעצם – סוד "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"^{מו} – שאזי "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא").

שוב, מי שאומר ש"חסידות גדולה מכולם" סובר כרב, שה' ברא את העולם בשביל דוד ומי שאומר ש"ענוה גדולה מכולם" סובר כשמואל (בחינת אמא כנ"ל, ענוה^{מז} – "משה זכה לבינה"^{מח}), שה' ברא את העולם בשביל משה. לאור זאת, איך נסביר את דעת רבי יוחנן? עדיין צריכים להתבונן – כדלקמן. רבי יוחנן אומר שה' ברא את העולם בשביל משיח, אז כנראה משיח הוא משהו אחר – לא חסידות ולא ענוה – או שהוא שניהם יחד. באמת כתוב^{מט} שמשח בגופו הוא צאצא של דוד המלך (משיח בן דוד) – הגוף שלו הוא דוד – ונשמתו היא נשמת משה, "הוא גואל ראשון

מג מנחות טה, א.ב.

מד במדבר יב, ג.

מה שם שם, ד.

מו ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א קכג, א.

מז ראה ע"ח של"ח (רחל ולאה) פ"ג (מ"ח).

מח ראה ר"ה כא, ב; זח"ב קטו, א (ובנצוצי זהר שם).

מט לב לדעת מאמר "פרק בעבודת ה'" (ראה אגדת

בראשית פ"ו ולקוטי הלכות יו"ד הלכות יין נסך ג, ו).

נ ראה שמות רבה ד, ב; זהר ח"א רנג, א; שער הפסוקים ויחי; תו"א משפטים עד, ג.

נא קהלת א, ט. תקו"ז יח (לו, ב) ויסט (קיא, ב; קיג, ב).

נב סנהדרין צט, א.

נג לקו"ש חכ"ז שיחה א לפרשת בחקתי (ובפרט בסעיף

ט ואילך).

לתפוס את עצמנו ו"אין שום יאוש בעולם כלל"^{נח}, "עס איז ניטא קיין פארפאלן"^{נט} ("אין דבר אבוד").

לעומתו, מהו משה רבינו? יש המון סוגיות הסברים בחסידות^ס שיש שני סוגי נשמות, נשמות של צדיקים ונשמות של בעלי תשובה. משה רבינו לכאורה הוא האב־טיפוס של צדיק, הצדיק הכי גדול, "מבחד המין האנושי" כפי שמתאר אותו הרמב"ם^{סא}. הוא הכי מושלם שיכול להיות – הטיפוס המושלם.

עוד פעם, כעת נפרש שרב, שאומר שה' ברא את העולם בשביל דוד המלך, מתכוון שה' ברא את העולם בשביל התענוג שיקבל מבעלי תשובה. "במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד"^{סב} – ה' יותר מבסוט ממי שנפל וקם מאשר ממי שאף פעם לא נפל, ודווקא אדם חשוב שנפל וקם. "אשר נשיא יחטא"^{סג} – "אשרי הדור שהנשיא חוטא ונותן לב לשוב על שגגתו"^{סד}. זהו התענוג של ה', שברא עולם שחוטאים בו – לא עולם שכולם מושלמים. הוא ברא עולם בו חוטאים, "אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא"^{סה}, ובכל אופן יקום – "כי נפלתי קמתי"^{סו}, "שבע יפול צדיק וקם"^{סז} – ולשם כך ה' ברא את העולם. אפשר להזדהות עם רב. שמואל אומר שה' ברא את העולם בשביל צדיקים גמורים – "ועמך כלם צדיקים"^{סח}. יש שיחות של הרבי, שכמה שמישיח בא להחזיר צדיקים בתשובה^{סט}, בסוף –

נח לקומ"ת תורה עח.

נט לוח "היום יום" ו"ד אייר, פסח שני.

ס וראה באריכות "אגרת היוכח והשלום".

סא ראה פיה"מ לרמב"ם סנהדרין פרק חלק יסוד השביעי.

סב ברכות לד, ב.

סג ויקרא ד, כב.

סד רש"י שם.

סה קהלת ז, כ.

סו מיכה ז, ח.

סז משלי כד, טז.

סח ישעיהו ס, כא.

סט ע"פ זרה ח"ג קגג, ב. הובא בלקו"ת שמיני עצרת צב,

ב; שה"ש נ, סע"ב.

הוא סובר שבאמת העולם נברא בשביל משיח, לא כשמואל.

דוד וחשה – בעלי תשובה וצדיקים

עד כאן אמרנו מגוון של פירושים יפים על המחלוקת, והוספנו ווארט שבעצם צריך לחבר את כולם יחד, כי משיח הוא הרכב של משה רבינו בפנים ודוד המלך בחוץ. נחזור למה שאמרנו שבכל זאת צריך למצוא מדה מיוחדת של משיח, שאינה מדת החסידות ואינה מדת הענוה. מה יכולה להיות המדה המיוחדת של משיח? כדי להבין זאת נוסיף פירוש למחלוקת, שבינתים לא ראיתי מי שכותב^{טז}, אבל הוא מאד מתבקש:

מה המיוחד של דוד המלך, שרב אומר שהעולם נברא בשביל רש"י כותב בשביל השירים שלו. אבל מה עוד מיוחד אצל דוד המלך? הדבר הכי מיוחד

שחז"ל מציינים וגם התנ"ך מציין – שהוא בעל תשובה. כתוב ש"לא היה ראוי דוד לאותו חטא אלא להורות תשובה ליחיד"^{טז}. הוא הדוגמה החיה, ב"ה הידיעה, שכל יחיד ויחיד, בכל מצב שנופל יכול תמיד לעשות תשובה – לתפוס את עצמו ולחזור, לשקם את עצמו. לשם כך הוא חטא – ה' עשה שיחטא, "נורא עלילה על בני אדם"^{טז}, כדי שילמד אותנו שבכל מצב אפשר לחזור בתשובה – "אין דבר העומד בפני התשובה"^{טז}. זהו היחוד שלו – הוא בעל תשובה, וממנו כולנו לומדים שבכל מצב אפשר

נד ראה עין אליהו לשבת נ, ב ד"ה "כל האומר יאשיהו חטא".

נה ע"פ ע"ז ד, ב"ה, א.

נו תהלים סו, ה. תנחומא וישב ד.

נד ז"ח (מרגליות) יט, ב (מדרש הנעלם).

דוד הוא הדוגמה

החיה, ב"ה

הידיעה, שכל יחיד

יחיד, בכל מצב

שנופל יכול תמיד

לעשות תשובה –

לתפוס את עצמו

ולחזור, לשקם את

עצמו

אני לא כאן בשביל להיות צדיק וגם לא כאן בשביל להיות בעל תשובה – זה לא ה'קטע' שלי. מה יכול להיות חוץ מזה? להיות 'חסיד'

אפשר לחשוב שחסידים היינו מדת החסידות, שעושים חסד ובכלל עובדים את ה' לפני משורת הדין (מהדרין מן המהדרין), אבל זהו לא הפירוש. כמובן, עושים חסד, אבל הפירוש הוא כמו הפירוש העממי – יש רבי ויש חסידים. ראש של חסיד הוא ראש של בעל תשובה, ראש של צדיק או ראש של משהו אחר? פשוט מאד, אם חושבים, שחסיד הוא ראש אחר.

גם עבודת צדיק וגם עבודת בעל תשובה הן עבודה בשביל עצמו. אם אני בעל תשובה – אני חטאתי, עויתי, פשעתי ועלי לעשות תשובה. תשובה היא 'תיקונים' – לעשות תיקון כדי לתקן את עצמי, בשבילי. אם אני צדיק – ודאי טוב בשבילי, אני מושלם, הכל בסדר. חסיד הוא משהו אחר – חסיד הוא חיל. יש לי מפקד ואני פה בשביל למלא את הפקודות שלו. אם המפקד אומר שכאשר נמלא את הפקודות יבוא משיח – אני פה בשביל להביא את המשיח. אני חסיד!^א תנועת החסידות היא לא בשביל הרבי – הרבי יסתדר. תנועת החסידות היא בשביל שיהיו חסידים – זהו חידוש, לא היה כזה דבר אף פעם, אולי מדוד המלך. התלמידים אצל הרב הגדול אינם חסידים, לא מסורים בלב ובנפש. אחד שלא חושב על עצמו – לא על היותו בעל תשובה ולא על היותו צדיק – הוא חסיד. החסיד מקושר בלב ובנפש למפקד – התקשרות היא אהבה^ב, כמו הווארט בחסידות^ג שאם שלמה המלך היה חסיד הוא לא היה כותב את שיר השירים על חתן וכלה אלא על רבי וחסיד. לשם כך ה' ברא את העולם – זהו

נעבעך נעבעך נעבעך – כולם יהיו צדיקים גמורים, לא יעזור שום דבר.

משיח – 'חסידים'

אז לשם מה ה' ברא את העולם לפי רבי יוחנן? כעת אפשר להבין, אולי, מהו משיח – הוא לא בעל תשובה ולא צדיק. מה יכול להיות כזה דבר, שאינו בעל תשובה וגם אינו צדיק?

קודם אמרנו שיש פירוש שדוד הוא חסיד, "שמרה נפשי כי חסיד אני" – "חסידות גדולה מכולם", לעשות חסד אפילו יותר מעונה (ענוה היא טובה, אבל חסידות אפילו עוד יותר לדעה זו). מה יכול להיות אחד שאינו בעל תשובה ואינו צדיק? יש כזו עבודה? יש כזה ציור? אני לא כאן בשביל להיות צדיק וגם לא כאן בשביל להיות בעל תשובה – זה לא ה'קטע' שלי. מה יכול להיות חוץ מזה? להיות 'חסיד'. לא חסיד של מדת החסידות, אלא "חסיד" במשמעות החדשה, המיוחדת, שקבלה המלה הזו מהבעל שם טוב והלאה.

יש סיפור מפורסם^ד שאדה"ז רצה לקרוא לחסידים בשם בעלי תשובה – שכל תנועת החסידות, כל תלמידי הבעש"ט מאז ועד היום, יקראו בעלי תשובה. הוא התכוון שהמתנגדים הם הצדיקים ואנחנו, מה שהיום קוראים חסידים, בעלי תשובה. למה לא יצא לפועל? הוא הסביר שאם נקרא לעצמנו בעלי תשובה יתפרש שאנחנו מתכוונים שהמתנגדים הם רשעים – אנחנו בעלי תשובה והם לא בעלי תשובה, אז הם רשעים – אבל אני התכוונתי הפוך, שהם צדיקים ואנחנו בעלי תשובה. מכיון שלא יבינו נכון – אי אפשר לקרוא לעצמנו בעלי תשובה. בהשגחה פרטית יצא שקוראים לתנועה הזו חסידות.

א עם תאמר עשר פעמים (חזק) "אני חסיד!" יצא לך 1430... זו כוונה של "שמע... הוי' אחד [רת"ס אני חסיד!]"
ב על לוח ה"יום יום" כ"ו שבט. ראה שערי אהבה ורצון מאמר "כח האהבה" וביאוריו.
ג

עג לקוטי דיבורים ח"ה עמ' 1085 (במהדורת לשה"ק).

ד מגדל עז (מונדשיין) עמ' שמח ובהערה 23.

'חסיד' במובן העממי – זהו גדר חדש. ככה אפשר להסביר את שלש הדעות. רבי יוחנן, שאומר שהעולם נברא בשביל משיח, כוונתו שהעולם נברא בשביל שיהיו 'חסידים', כפי שאנו קוראים להם היום. רב אומר שה' ברא את העולם בשביל שיהיו בעלי תשובה (כמו דוד). שמואל אומר שה' ברא את העולם בשביל שיהיו צדיקים (כמו משה)^{טו}. צריך את כולם, אבל החידוש מהבעש"ט והלאה (שממנו התחיל להתנוצץ אורו של משיח) הוא החסיד, כמו שהסברנו כעת.

עד ורמז אקטואלי: צדיק, בעל תשובה, חסיד עולים ג"פ (דהיינו, שהוא ממוצע כל אחד) 367 (קוהנה).

הפירוש של בשביל משיח. יש רמז ש-משיח ראשי תבות מלך חסיד ירא שמים^{טז} ("מאן מלכי רבנן"^{טז} – היינו חסיד ירא שמים למדן ר"ת חיל). משיח עצמו הוא חסיד. כמו שהרבי שלנו הוא גם חסיד, לא רק רבי. הוא משיח כי הוא חסיד – חסיד של השווער שלו, של נשיא דורנו. הוא מתחיל מהיותו חסיד, זה "יסוד היסודות ועמוד החכמות"^{טז} שלו. משיח בעצמו הוא חסיד. משיח הוא גם ענו וגם עושה חסד, אבל טוב,

עד ראה חסדי דוד הנאמנים ח"י עמ' 109, התוועדות י"ט אלול ע"ב ובכ"ד.

עה ע"פ גיטין סב, א.

עו לשון הרמב"ם בפתיחת הלכות יסודי התורה.

הלוֹמֵד עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ♦ בר"ה שחל בשבת יש לכוון את כוונות השופר.
- ♦ דוד מלמד תפלה, משה רבינו מלמד תורה ומשיח מלמד גמילות חסדים.
- ♦ לדעת רב ושמואל יש שני דורות שטוב יותר להיות בהם מדורו של משיח – דורו של דוד ודורו של משה – אך לפי רבי יוחנן הדור הטוב ביותר לחיות בו הוא דורנו, דורו של משיח.
- ♦ השירה לה' היא הודיה מתוך הכרה שאין לי משלי כלום – ולשם שירה זו ברא ה' את העולם.
- ♦ בעלי-תשובה וגם צדיקים עסוקים בעבודה הנוגעת לעצמם, ואילו החסיד אינו חושב על עצמו – אלא על מילוי פקודות הרבי, שמביאות את המשיח.

יראת שמים

"ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אתו ולעבד את ה' אלהיך... לשמר את מצות ה'" וכו'. למרות הרשימה הארוכה, ה' מבקש רק יראת שמים, "כי אם ליראה", כיון שלאחר עבודת האדם ביראה כל השאר בא בדרך ממילא. "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" – יראת שמים היא עיקר העבודה, וכל השאר הוא יחסית "בידי שמים", נעשה ממילא במודעות טבעית.

עמודיה שבעה

שיעור

שיעור ב'היום יום'

אהבת ישראל ואהבת ה'

קיצור מהלך השיעור

בסיום ברית לנינו לימד הרב את הקטע מלוח "היום יום" של יום הלידה – תורה יסודית של הבעל שם טוב – ובעיקר ערך התבוננות בארבעה פתגמים דומים אך שונים במעלת **אהבת ישראל** והקשר שלה ל**אהבת ה'** בתוך לוח "היום יום". ליוקר וחשיבות הדברים הוספנו פרק, מתוך שיעור בשנת תשע"ה (שכבר נדפס בספר), אודות הפתגם הראשון – שתכלית האהבה היא **לאהוב מה שהאהוב אוהב** – וההשלכות המפתיעות שלו בימינו, אם מתבוננים לאורו על מהותה של אהבת ישראל. פרק לב בתניא לדורנו.

א. אהבת ה' ואהבת ישראל ב"היום יום"

הכנעה הבדלה המתקה ביחס לגשמי ("היום יום" ה' מנחם-אב)

נסיים ב"היום יום" של היום. גם ביום ההולדת של ה' הרך הנמול, ה' מנחם-אב, וגם היום, י"ב אב, הרבי – שערך את לוח "היום יום" – מביא מהבעל שם טוב. זהו כבר סימן טוב, שהילד שייך לבעל שם טוב.

נקרא את "היום יום" של ה' מנחם-אב: "סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו". פירש הבעש"ט: בכל דבר גשמי מהדברים המותרים ישנו טוב ורע: הגשמי הוא רע, והחיות האלוקי המחיה את הגשמי – הוא טוב. על

האדם המשתמש בגשמי להיות "סור מרע" – לא לרצות בתענוג הנמצא בגשמי, ולהיות "ועשה טוב" – לרצות להיות נזון ולהוושע מהחיות האלוקי שבדבר הגשמי. "בקש שלום ורדפהו" – האדם שהוא [בבחינת] "סור מרע ועשה טוב" צריך לרדוף ולבקש לעשות שלום בין הגשמי לבין החיות האלוקי שמחיהו. נשים לב שבתחלה היה כתוב באופן גורף שהגשמי הוא רע, ובסוף הוא 'חוזר בו' שצריך שלום בין הגשמי לבין חיותו האלקית. זהו ווארט מובהק של הכנעה הבדלה המתקה^א: הכנעה

^א נרשם (משידור) ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. ברית שמואל

גדולה, כי אתה אוהב מה שהאהוב אוהב –
 "אהבתי אתכם אמר הוי"^ג, ה' אוהב יהודים,
 ולאהוב מה שאתה אוהב זו תכלית אהבתך. אם
 אני אוהב אותך באמת – אני אוהב את כל מי
 שקשור אליך, אוהב אותו כי אתה אוהב אותו.
 זו תכלית אהבת ה' – לאהוב יהודים.

כ"ד מנחם-אב:

האוהב את האב אוהב את בניו

אחר כך בכ"ד מנחם-אב, עוד שנים עשר
 יום באותו חדש, הפעם השלישית שאומר זאת
 – כל פעם טפה אחרת, הבדל מאד משמעותי.
 כותב בסוף דבריו ב"היום יום" של היום שאדה"ז
 אמר שמהדברים הראשונים ששמע במעוזריטש:
 מרגלא בפומיה של הרבי – הבעש"ט –
 אהבת ישראל היא אהבת המקום, "בנים אתם
 לה' אלוקיכם" – האוהב את האב אוהב את בניו
 [באידיש נשמע יותר טוב ("אז מען האט האלט
 דעם פאטער, האט מען האלט די קינדער"...)].
 זהו פתגם פשוט מאד של הבעל שם טוב –
 אותו רעיון, אבל סגנון אחר.

ו' תשרי: אהבת ישראל כלי לאהבת ה'

אחרון הוא ב'ו' תשרי (יארצייט הרבנית
 חנה, אמא של הרבי). שם בתוך ביאור הווארט
 של הרבי ר' זושא, שחלק את התשובה לפי
 האותיות^ד – "תמים תהיה עם הוי' אלהיך"^ה,
 "שויתי הוי' לנגדי תמיד"^ו, "ואהבת לרעך כמוך"^ז,
 "בכל דרכיך דעהו"^ח, "הצנע לכת עם הוי'
 אלהיך"^ט – וכל יום מסביר אות. ה'ו' יוצאת
 ב'ו' תשרי (השגח"פ), ומסביר:

ג מלאכי א, ב.

ד לוח "היום יום" ג' תשרי (וביאורו בימים ד'ח' תשרי).

ה דברים יח, יג.

ו תהלים טז, ח.

ז ויקרא יט, יח. ראה גם תשובת השנה מאמר "הימים
 הנוראים ועבודת התשובה", סוד הוי' ליראיו שער יב (פ"ו)
 ושיעור ח' תשרי ש"ז.

ח משלי ג, ו.

ט מיכה ו, ח (בשינוי, ע"פ "היום יום").

כלפי החיצוניות, "סוד מרע"^ב, לא לרצות בו.
 הבדלה כלפי הפנימיות – להחזיק רק בטוב
 הפנימי, "ועשה טוב". המתקה – לעשות שלום,
 "בקש שלום", ולחבר את הגשמיות לאלקות
 הפנימית.

יב מנחם-אב:

אהבת ישראל – אהבת ה"חלק אלוה"

כעת נקרא את "היום יום" של היום, שעוסק
 באהבת ישראל. יש ארבעה פתגמים ב"היום יום"
 שאהבת ישראל ואהבת ה' חד הן. זו התבוננות
 חשובה ב"היום יום". הפתגם הראשון – שתיכף
 נקרא – מופיע בכ"ח ניסן, והוא השני:
 הרבי – אדמו"ר הזקן – אמר [פתגם]
 מהמגיד ממעזריטש, משמו של הבעש"ט:
 "ואהבת לרעך כמוך" הוא פירוש וביאור על
 "ואהבת את הוי' אלהיך": באהבת יהודי אוהבים
 את הקב"ה, שהרי ביהודי קיים חלק אלוה
 ממעל, ומתוך אהבת היהודי, הפנימיות שבו,
 ממילא אוהבים את הקב"ה.

יש כאן הדגשה שהווארט עבר מהבעש"ט
 למגיד לאדה"ז, כי זהו בעצם יסוד התניא – פרק
 ב בתניא. שלכל יהודי יש "חלק אלוה ממעל
 ממש", ואם אני אוהב את היהודי – את ה"חלק
 אלוה" שבו – אני אוהב את הקב"ה.

כ"ח ניסן: לאהוב מה שהאהוב אוהב

בכ"ח ניסן הוא כותב:

החסידים שאלו את אדמו"ר הזקן: איזה
 עבודה נעלית יותר, אהבת ה' או אהבת ישראל?
 ויען: אהבת ה' ואהבת ישראל שתיהן כאחת
 חקוקות בנשמתו רוחו ונפשו של כל אחד
 מישראל, ומקרא מלא דיבר הכתוב "אהבתי
 אתכם אמר ה'", הדי גדולה אהבת ישראל,
 דאווהב מה שהאהוב אוהב.

אדמו"ר הזקן אמר שאהבת ישראל יותר

שי' אקסלרוד (חלק שני). י"ב אב תש"פ – רמת אביב.

א כש"ט (קה"ת) אות כה.

ב תהלים לד, טו.

כשאני אומר

שאהבת ישראל
היא כלי לאהבת
ה', הכוונה היא
שאם אתה רוצה
להבין מה פירוש
לאהוב את האין
סוף – זו אהבה
כמו לאהוב אותך,
היהודי

הפתגם השגור בפי הבעל שם טוב הוא הדבר הכי פשוט – אנחנו בני של הקב"ה, "בנים אתם להוי' אלהיכם"¹, ומי שאוהב את האבא אוהב את הבן. זהו.

הדבר השלישי – הווארט בכ"ח ניסן, שאם אני אוהב את ה' בשלמות, אני אוהב מה שהוא אוהב. כל אחד שאני אוהב בשלמות – אני אוהב את מה שהוא אוהב. ה' אוהב יהודים –

אז כשאני אוהב אותו אני אוהב יהודים. יש את הווארט של היום, י"ב מנחם אב, שהוא פשוט פרק ב בתניא – שלכל יהודי יש "חלק אלוך ממעל ממש", שהוא ניצוץ אלקות ממש, כנראה אפילו יותר מ"בנים אתם". בתניא הוא אמנם מתאר זאת כטפת האב בתוך הבן, אבל בפתגם השגור בפי הבעל שם טוב הוא לא מדבר על העומק של הטפה במח האב, אלא פשוט – יש אבא ובן, שני אנשים שונים, ואם אני אוהב את האב באמת אני ודאי אוהב את הבן. בא אדמו"ר הזקן ומעמיק בענין – בשם המגיד בשם הבעל שם טוב – שכל יהודי הוא חלק מה', ואם אתה תופס בו, אוהב אותו, אתה אוהב את ה'. לא כי הוא בן של ה' – אתה אוהב אותו, אתה אוהב את הניצוץ הזה, אתה אוהב את ה'. "כל עצם בלתי מתחלק"² – אם הוא "חלק אלוך", והאלוהי הוא עצם אחד, אין לו חלקים. כשאני אומר חלק – החלק הוא הכל. זהו "היום יום" של היום.

מבנה ארבעת הפתגמים בסוד הוי'

אם רוצים לתת מבנה לארבעת הווארטים האלה, הוא צריך להיות כנגד י-ה-ו-ה.

"ואהבת לרעך כמוך" – כמו שאמר רבינו הזקן, אשר זהו כלי ל"ואהבת את הוי' אלוקיך", וביאור במאמר "כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו" ניש את הסיפור שפעם הבעש"ט יצא לתלמידיו ורק אמר משנה זו, בלי להוסיף, ויצא – והיו בהתפעלות עצומה, מאיך שהחדיר לתוך התודעה שלהם. אם אתה אוהב על הבריות – ה' אוהב אותך. אם האנשים לא אוהבים אותך – סימן שה' לא אוהב אותך].

כאן בסגנון אחר, מאדמו"ר הזקן. הוא מביא את "כל שרוח הבריות" לווארט שאהבת ישראל (הנובעת מלב טוב) היא כלי לאהבת ה'.

ארבעת הפתגמים

יש פה ארבעה דברים דומים, אבל כל אחד עם דגש משלו:

הפתגם האחרון הוא שאהבת ישראל היא כלי הרבה פעמים בחסידות כלי פירוש ציור. הרי ה' הוא אין סוף, בלתי מוגבל, אי אפשר לצייר אותו – אין לו תמונה, כמו שקראנו בתורה בשבת³. גם אהבת ה' היא דבר שקשה לצייר להיות כלי למשהו פירושו לתת לו ציור מוגבל, שאני יכול לתפוס מה זה. כשאני אומר שאהבת ישראל היא כלי לאהבת ה', הכוונה היא שאם אתה רוצה להבין מה פירוש לאהוב את האין סוף – זו אהבה כמו לאהוב אותך, היהודי. אותו דבר – אתה יהודי, ואני אוהב אותך, וזהו ציור כלי לאהבת ה'. כך אוהבים את ה', כמו שאני אוהב אותך כך אני אוהב את הקב"ה. זהו ווארט אחד, שאהבת ישראל היא הכלי, מאדמו"ר הזקן.

¹ יב דברים יד, א.

² יג שיחת שמח"ת תשי"ב סעיף ד (תורת מנחם התועודיות ח"ד עמ' 91), ע"פ כש"ט (קה"ת) אות קיא בשם ראשונים.

³ י שיחת שמח"ת תש"ה (נדפסה בסה"מ תש"ט עמ' 79). יא דברים ד, טו: "ונשמרתם מאד לנפשתיכם כי לא ראתם כל תמונה...".

כד מנחם אב ו תשרי. אפשר לנחש, יוצא ד"פ משיח, כך שזהו הממוצע של כל תאריך.

ב. גדר אהבת ישראל: **"לאהוב מה שהאהוב אוהב"** **"לאהוב מה שהאהוב אוהב" –**

ההידור באהבה לתנאי הכרחי באהבה

נחזור לפתגם הראשון, שאהבת ישראל יותר גדולה, כי אתה אוהב מה שהאהוב אוהב – שלמות האהבה היא לאהוב מה שהאהוב שלך אוהב, אף על פי שמצד עצמו אינך אוהב אותו. היות שהוא אוהב שלך, ואתה אוהב אותו, אז אתה אוהב את מה שהוא אוהב.

אפשר לחשוב – זהו הרושם שמקבלים כשקוראים זאת – שזהו הידור מצוה באהבה. שאהבת ישראל היא התכלית של אהבת ה' כי ה' אוהב יהודים, ואתה אוהב מה שה' אוהב. אבל בדור שלנו צריך להתבונן יותר לעומק. בדור שלנו, במיוחד, אין כאן רק הידור באהבת ה' – אם לא אוהבים מה שהאהוב שלך אוהב, לאט לאט נחלשת האהבה שלך לאהוב. הרי האוהב אוהב דברים שאני לא אוהב, וככל שאני לא אוהב דברים שהוא אוהב – אי-האהבה שלי פוגעת באהבה שלי כלפיו. זהו לא הידור מצוה לאהוב מה שהוא אוהב, אלא חלק הכרחי מעצם המצוה – אחרת אני מפסיק לאהוב אותו כדבעי.

לחבב את ההנהגה כשיטה אחרת בהלכה

מה המשמעות? יש הרבה דברים שיש בהם מחלוקות. יש מחלוקות בקדושה, יש מחלוקות בין צדיקים. נקח דוגמה פשוטה, שבהשגחה פרטית עלתה לאחרונה: במצות ציצית יש תכלת ולבן. היום שיש מי שאומר שגילו את התכלת, ולכן יש מצוה מדאורייתא ללכת עם תכלת, ואכן יש הרבה יהודים יראים וטובים שהולכים עם תכלת בציצית.

איי, הרבי שלי לא הולך עם תכלת, וממילא גם אני בתור חסיד שלו לא הולך עם תכלת –

האמידה שכל יהודי הוא ממש חלק של ה' – היא ה"י.

הפתגם היפה, לאהוב מה שהאהוב אוהב, ב"כ"ח ניסן, הוא כמו להבין דבר מתוך דבר – בינה, להיות נבון. כתוב שאצל משה רבינו "נבונים לא אשתכחו"¹ – לא היו נבונים. נבונים מבינים דבר מתוך דבר², ולענייננו זו ההבנה את מה לאהוב מתוך האהבה הראשונה. למה אני צריך לאהוב אותך? אין לי ברירה. אני אוהב את הקב"ה והקב"ה אוהב אותך. ככה לא הייתי אוהב אותך, אתה לא בסדר, אבל אני אוהב את הקב"ה והוא אוהב אותך – אני מבין שצריך לאהוב אותך. זו ה עילאה כאן.

הבנים כאן הם ב"ז, כפשוט בקבלה ש"ז

הוא הבן לגבי האב – בן כפשוטו, שהוא דמות בפני עצמו.

ההסבר שאהבת ישראל היא הכלי, הציוה, שייך ל"ה תתאה – המלכות היא הכלי.

כך אפשר להסביר את ארבעת הפתגמים ב"היום יום", כולל היום, של אהבת ישראל.

[שאלה: האוהב את

האב אוהב את בניו, גם

אם האב לא אוהב? זה שונה מלאהוב מה שהאהוב אוהב?] כן, יש סיפורים כאלה. אכן יש קשר עצמי בין האב לבן. ה"ז קשור ל"י (ונמשך מנקודת ה"י), למעלה מ"ה עילאה.

כבר נאחל שנה טובה לכל ישראל – שלש השלמויות, שלמות העם, התורה והארץ – משיח נאו. בזכות אהבת ישראל יבוא המשיח. רק נאמר גימטריא יפה, לראות כמה שהרבי מדייק: תחשבו כמה יוצא התאריכים – **כח ניסן יב מנחם אב**

בדור שלנו,

במיוחד, אין

כאן רק הידור

באהבת ה' – אם

לא אוהבים מה

שהאהוב שלך

אוהב, לאט לאט

נחלשת האהבה

שלך לאהוב

¹ יד עירובין ק, ב.

² טו ראה רש"י על דברים א, יג ועוד (ע"פ חז"ל בכ"מ).

לומר לרבי שישנא אותו?

שם, בתניא פל"ב, הוא מסביר שגם במקרה קיצוני שיש מצוה לשנוא – יש גם מצוה לאהוב באותו זמן. נוסף למצוה לאהוב באותו זמן יש גם רחמים – שצריך לרחם עליו, שהנשמה שלו נמצאת בגלות, והרחמנות פודה את האהבה. הוא מביא את הפסוק "יעקב אשר פדה את אברהם"¹⁰ – יעקב שמדתו רחמים פודה את אברהם שמדתו אהבה. זהו מהלך מורכב וחשוב בספר התניא – שיש שנאה ויש גם אהבה לצד הבקורת הנוקבת ויש גם רחמים שפודים את האהבה לגמרי.

ההתמודדות בדורנו: "אתכפיא" ביחס לדברים האסורים שהאהוב אוהב

בדורנו ההתבוננות העיקרית היא מהלך אחר של חשיבה. לא שייך בכלל להגיע למצב של שנאה, המחייב להתמודד ולדון איך לאזן (באהבה לצד השנאה) ולהפוך חזרה את השנאה לאהבה (על ידי הרחמים). אך בדור שלנו מי שלא הולך בדרך התורה והמצוות הוא תינוק שנשבה לגמרי ורק צריך לאהוב אותו באהבה יתרה. לכן היום, כאשר צריכים בפשטות לאהוב את כל היהודים, השאלה אחרת לגמרי.

הוא יכול להיות יהודי הכי טוב, יש לו לב זהב, והוא עושה דברים טובים – בכל יהודי צריך לגלות את המעשה הטוב או הדבור הטוב שלו. אני אוהב אותו מאד, רק יש בעיה אחת – אם אהבה שלמה פירושה לאהוב אותו ואת כל מה שהוא אוהב, הרי פעמים רבות מה שהוא אוהב אינו כמו תכלת בציצית, מחלוקת בהלכה או במנהג, אלא דברים אסורים ממש שהוא עושה! במקרה כזה, השכיח מאד בדורנו, איך עלי לאהוב אותו ואת כל מה שהוא אוהב? אם אני שונא את הדברים שהוא עושה (כמו שכתוב בתניא¹¹ שהצדיק שונא בתכלית את הרע

מה אני אומר על יהודי שהולך עם תכלת? אני אוהב אותו או לא אוהב אותו? זו דוגמה מצוינת שאם אני אוהב אותו – אני חייב לאהוב מה שהוא אוהב. גם אם מצד עצמי לא הייתי אוהב את הדבר – קבלתי או חונכתי לא ככה – אבל אני אוהב אותו, הכי אוהב אותו. בדוגמה הנ"ל, אם אני אישית לא הולך עם ציצית עם תכלת, ומישהו שהכי אוהב לי הולך עם תכלת. אם הוא באמת אוהב שלי – אני אוהב שהוא הולך עם תכלת, אני אוהב את התכלת בציצית שלו, הגם שאני חולק על העניין¹².

זו נשיאת הפכים – הרבי שלי לימד אותי שלא, אבל אתה יהודי ירא ושלם ואתה חושב שכן, יתכן שאני חב"דניק ואתה ברסלבר, או שאני 'חסיד' ואתה 'מתנגד', לא משנה, אבל אם אני אוהב ישראל אני אוהב אותך, והאהבה מחייבת אותי לאהוב מה שאתה אוהב – דברים שאני לא אוהב מצד עצמי, אבל צריך לאהוב כי אני אוהב אותך.

בדור שלנו זה הופך להיות חלק עצמי מהמצוה של אהבת ישראל לעיכובא – כי אם איני אוהב את הדברים שאתה אוהב איני אוהב אותך באמת. כדי להביא גאולה, להביא משיח, צריך לאהוב את כל היהודים – לכן צריך לאהוב את כל מה שאוהבים, דברים שאינם שיטתי בכלל.

ההתמודדות בפרק ל"ב בתניא: אהבה ורחמים לבטול השנאה

אחרי שהתבוננתי קצת בענין הזה שאלתי את עצמי – מה אם החבר שאהוב לי מאד אוהב לאכול "דבר אחר"?! אני צריך לאהוב זאת כי הוא אוהב? הרי זהו איסור! ובכלל, מה פירוש מה שכתוב בתניא¹³ בשם חז"ל שאם אני רואה שהחבר שלי בתורה ומצוות לא הולך בדרך התורה, ואני מוכיח אותו על פי תורה והוא לא מקבל את התוכחה, יש מצוה לשנוא אותו וגם

¹⁰ וראה גילוי דעת בענין תכלת בזמן הזה בספר "צו השעה – טיפול שרש".

¹¹ יט פל"ב.

¹² יח ישעיה כט, כב.

¹³ יט תניא פ"ו.

ולא לתת לאהבתי להתפשט לאותו פרט. עלי לבקש רחמים מהקב"ה שהעובדה שאיני נותן לאהבתי להתפשט ולהתבטא במקום שהוא עושה דבר אסור על פי תורה לא תפגע ולא תפגום בעצם אהבתי כלפיו. בעצם, עלי לבקש רחמים כפולים, רחמים עלי ורחמים עליו גם יחד – רחמים עלי שעבודת האתכפיא שלי לא תפגום באהבת-ישראל שלי ורחמים עליו שאותם דברים שהוא אוהב (ואם יהודי אוהב אותם ודאי שיש בהם איזה ניצוץ טוב שראוי לאהוב – גם ב'שדין נוכראין'^כ של יהודי וגם בעצם החפצא דאיסורא יש ניצוץ אלוקי שמקיים אותם) לא יזיקו לו, לא בגוף ולא בנשמה. זו עבודה מיוחדת – זהו פרק ל"ב בתניא של הדור שלנו. שה' יתברך יזכה אותנו שכולנו נאהב את כולנו ובזכות אהבת ישראל ואחדות ישראל יבוא מלך המשיח תיכף ומיד ממש.

כ ראה תניא פ"ח (שם מוסבר שזהו כח המתאוה לתאות איסור).

עצמו, את עצם העבירה שהיא נגד רצון ה' – הדבר עלול להביא אותי לשנוא אותו – דבר שלא בא בחשבון בכלל.

אלא מה? איך שהקב"ה רואה מלמעלה איני יודע. אם נחזור לדוגמה של הלבן והתכלת – איני יודע מה ה' יותר אוהב. ואפילו לגבי דברים קשים, דברים שאינם על פי תורה, היהודי הטוב שעושה דברים לא-טובים – אין לי מושג איך ה' דן זאת מלמעלה. רק מה? אני יודע שבתורה כתוב שאסור – לא מחלוקת הפוסקים אלא אסור ממש – אז מה אני צריך לעשות? איך מתייחסים לענין?

בכל דור יש את האתכפיא של הדור: היות שאני כל כך אוהב אותך, ואת כל עם ישראל והוא בכלל (כלומר שאני אוהב אותו כפרט וגם כחלק מן הכלל), הייתי רוצה לאהוב את כל מה שהוא אוהב. אני באמת אוהב מה שהוא אוהב – אחרת לא הייתי אוהב אותך, והרי אני חייב לאהוב אותך (לא יתכן אחרת כלל). רק שאם מדובר במשהו שאסור, צריך לעשות אתכפיא,

הלומד על מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ הכנעה: "סור מרע" – דחית הגשמי. הבדלה: "ועשה טוב" – רצון לחיות האלקית. המתקה: "בקש שלום" בין הגשמיות לחיות האלקית שבה.
- ◆ אהבת ישראל ל"חלק אלוק ממעל ממש" היא-היא אהבת ה'.
- ◆ ה"מבין דבר מתוך דבר" מגיע לשלמות האהבה – לאהוב מה שהאהוב אוהב.
- ◆ האוהב את האב אוהב את בניו (גם אם האב אינו מגלה להם אהבה כרגע).
- ◆ אהבת ישראל היא הכלי-הציור המובן לנו לאהבת ה' האיך-סופי.
- ◆ בדורנו "לאהוב מה שהאהוב אוהב" אינו רק שלמות האהבה והידור בה – זהו תנאי הכרחי לאהבת ישראל.
- ◆ אי-אהבה לדעותיו ומעשיו של הזולת מחלישה את האהבה אליו.
- ◆ אהבת מה שהאהוב אוהב גורמת לאהוב גם דברים שאינם שיטתי בעבודת ה'.
- ◆ בדורנו לא שייכת שנאה ליהודי מצד חטאיו – כולם תינוקות שנשבו.
- ◆ עבודת האתכפיא של דורנו היא האילוץ שלא לאהוב דבר איסור שיהודי אוהב עלי אוהב.
- ◆ כשהחבר אוהב דבר איסור יש להתפלל תפלה כפולה: שאי-האהבה שלי לאיסור לא תפגום באהבתי אליו ושהאיסור לא יזיק לגופו ונשמתו.

שיעור

שיעור לט"ו באב

נקבה תשוב גבר

עלית האשה בפירושי הפשט

בפשטנים שלשה פירושים לפסוק: רש"י והרד"ק מפרשים שעד כה ה' חזר אחרינו, כגבר המחזר אחרי אשה, כאשר שלח נביאים לעורר אותנו (ללא הצלחה יתרה...). אכן, "סוף ישראל בסוף גלותן לעשות תשובה ומיד הן נגאלין"¹, והחידוש הוא שנתעורר לשוב מעצמנו (ללא סיוע־חיזור גלוי מלמעלה) ולחזר מלמטה אחרי הקב"ה ("ובקשו את הוי' אלהיהם ואת דויד מלכם"). חיזור־סיבוב הנקבה אחרי הזכר הוא חידוש הגאולה.

בעל המצודות מפרש שבעולם הזה עם ישראל, הנקבה, משועבד לאומות העולם, שהן גבר רע השולט בנו ומתעמר בנו. בגאולה יתהפכו היוצרות – עם ישראל, הנקבה, יהפוך לגבר־שולט ביחס לאומות העולם ('המין החלש' יהפוך ל'מין החולש'), מתוך המגמה "לתקן עולם במלכות שדי"² עד להחזרתם בתשובה וקיום היעוד "כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם הוי' לעבדו שכם אחד"³.

המלבי"ם מפרש שהגבר והנקבה כאן הם עם ישראל וארץ ישראל (בגימטריא "נקבה תשוב גבר"!), כבפסוק "כי יבעל בחור בתולה יבעלוך בניך"⁴. בעבר עם ישראל חיזר אחרי הארץ וכבש אותה ("דרכו של איש לכבוש"⁵), והחידוש המשיחי הוא שהארץ השוממה כאלפים שנה מבנייה תתעורר מעצמה להשתוקק שבנייה יבואו וישבו אותה, בדרכי שלום⁶.

חמשה עשר באב – נקבה תשוב גבר

"לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב ויום הכיפורים" שבהם הבנות "יוצאות וחולות בכרמים, ואומרות בחור שא עיניך וראה מה אתה בורר לך"⁷. בשני הימים, יום כיפור הוא יחסית זכר (המשך ושלמות יום הזכרון, ראש השנה⁸), "שבת שבתון"⁹ באור ישר מלמעלה למטה, וחמשה עשר באב הוא נקבה, אור חוזר מלמטה למעלה, שלמות אור הלבנה ("סיהרא באשלמותא"). לכן, ביום כיפור נעשים שידוכים "מן השמים" ובחמשה עשר באב שידוכים "מן הארץ"¹⁰.

ידוע ש"חמשה עשר באב" בגימטריא "תורה חדשה"¹¹, ולאור מחול הבנות בחג הנשי הזה מתאים לפרש ש"חדשה" כאן רומז לפסוק "עד מתי תתחמקין הבת השובבה כי ברא הוי' חדשה בארץ נקבה תשוב גבר" (כאשר ה"תורה חדשה" היא תורה העולה מלמטה, מהארץ, "אמת מארץ תצמח")¹².

מעובד משיעור י"ד מנחם־אב תשע"ט – בת מצוה לחיה מושקא תחי' גינבורג – ע"י איתיאל גלעדי.

א תענית פ"ד מ"ח.

ב וביחזקאל מ, א יו"כ נקרא ר"ה.

ג ויקרא טז, לא; כג, לב.

ד וראה באורך בספר מחול הכרמים.

ה ויקרא רבה יג, ג.

ו ירמיה לא, כא.

ז תהלים פה, יב.

ח הלכות תשובה פ"ז ה"ה.

ט הושע ג, ה.

י תפלת "עלינו לשבח".

יא צפניה ג, ט.

יב ישעיה סב, ה.

יג ילקו"ש בראשית רמז טז.

יד המלבי"ם מפרש כך גם על עליית עזרא מבבל, בה ירשת הארץ היתה בדרך חזקה ולא בכיבוש, אך העליה

כיפור, "אחת בשנה"^ט).

כפי שמוסבר ב"היום יום" של ט"ו באב, באותו יום "תשש כוחה של חמה בישא"^כ, שליטת או"ה על עם ישראל, ממילא ה"סיהרא באשלמותא" מתקבע – "האור בה בקביעות" – כמדת הזכר-המשפיע (ולא כמחזוריות האשה-המקבל, העולה ויורדת).

בט"ו באב (דווקא) הארץ מתעוררת בהשתוקקות לבניה, בעלה.

וביחס לשידוכי ה"ימים טובים לישראל": ביום כיפור, כאשר הבנות אומרות "בחור שא נא עניך וראה מה אתה בורר לך כו"^{כא}, הבת מעוררת את הבן לבחור בה – אך עדיין הוא הבורר והבוחר, מחליט כרצונו, והשידוך נעשה 'מלמעלה' (מצד האישה). לעומת זאת, בט"ו באב הבת לא רק מעוררת את הבחור שירצה לבחור בעצמו, אלא מנווטת אותו לגמרי, בלא-מודע שלו, ו'מכריחה' אותו לבחור בה (כמסופר^{כב} על 'חטיפת' שאול על ידי כלתו מבין בחורי בנימין, בחמשה עשר באב^{כג}) בהיותה המחזרת העיקרית (כמחקרים העדכניים שחיזור ממוקד פועל במחזור, גם במקרים שבטבע המחזור לא היה רוצה ובוחר במחזור ואף סולד ממנו). כח הפתוי הקדוש^{כד} (על פי תורה, פתוי הנחתם ומקודש בחופה וקידושין) שייך לנוקבא, המלכות (בגימטריא פתוי), והתעוררותו בחמשה עשר באב היא הכנה לכתיבה וחתימה טובה על ידי "אפתנו בשופר"^{כה} בראש השנה הבעל"ט.

בשלשת הפירושים, לפי סדר הדורות, יש סדר של 'עלית האשה' (מתאים לסוד עלית הנוקבא במשך הדורות^{טו}): בפירוש הראשון האשה – עם ישראל – נותרת אשה, אלא שהיא המחזרת אחר בעלה (שעקב מעשיה הלא-טובים התרחק ממנה). בפירוש השני, האשה – עם ישראל – הופכת להיות האישה, הגבר (ביחס לאומות)^{טז}. בפירוש השלישי, עם ישראל – האשה בפירושים הקודמים – הוא לכתחילה האישה-הגבר ביחס לארץ ישראל. בסופו של דבר, ב"תורה חדשה", תורת משיח, האשה, הבת השובבה, נעשית המשפיעה העיקרית על המציאות ו"אשת חיל עטרת בעלה"^{טז} ו"איזוהי אשה כְּשֶׁרָה [כְּשֶׁרָה אמנו] שעושה [מעצבת, בונה את] רצון בעלה"^{טז}.

שלשת הפירושים בט"ו באב

שלשת הפירושים שייכים במיוחד לחמשה עשר באב ה'נשי' (יותר מאשר ליום כיפור ה'גברי'):

תשובת חמשה עשר באב היא 'תשובה עצמית', ללא אתערותא דלעילא גלויה (בניגוד לאתערותא דלעילא הגלויה לשוב אליו ית' ביום

השניה היא רק כעין רמז למה שיתקיים בשלמות לעתיד לבוא (על דרך הפסוק "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון", האמור בבית שני אך רומז בעיקר לבנין השלישי הנצחי), כאשר יתכללו יחד הכיבוש והחזקה (כפי שנתבאר בארוכה בשיעורי ו"גיכ"ג חשון תש"ע) – עם ישראל יהיה "גבר" מושלם הנענה להתעוררות-חיזור ארוסתו, הארץ, יכבוש אותה בכח מיד האויבים החפצים לאנוס אותה ויחזיק בה באמת ובשלום.

טו ע"ח שער מיעוט הירח.

טז היפוך המינים בפירוש השני רומז לתופעת בלבול המינים בדור הגאולה, לפני התגלות המשיח: בלבול הבן לחשוב שהוא בת – המתבטא באופן חיצוני – הוא השתקפות תשישות כח אומות העולם והפיכתן לבת-נקבה ביחס ל"ישראל נעשה חיל" (במדבר כד, יח) כ"בן איש חיל" (ש"ב כג, כ). הפיכת הבת לבן משפיע – בתודעה הפנימית, ללא ביטוי גופני – היא השינוי המתחולל בעם ישראל, בסוד "איש ואיש ילד בה" (תהלים פ, ה) בדור הגאולה.

יז משלי יב, ד.

יח תנא דבי אליהו רבה פ"ט.

טו שמות ל, י; ויקרא טז, לג.

כ תענית לא, א (בהוספה עפ"י זהר ח"ג רפא, ב ובכ"מ).

כא תענית פ"ד מ"ח.

כב רש"י לשמואל"א כ, ל.

כג תענית ל, ב.

כד פתוי (נופל על לשון) פתוח, סוד "תחת התפוח עוררתך" (שה"ש ח, ה) – פתוי הנשים לבעליהן במצרים כמפורש בחז"ל (שמו"ר א, יב).

כה תפלת שחרית של ר"ה.

פרצוף השמיעה

השמיעה בכל דור ובכל יום

על "והיה עקב תשמעון"^א מסביר השפת אמת^ב כי השמיעה כוללת מדרגות רבות, 'פרצוף' שלם, וגם בדורות הנמוכים (עד לעקב הדורות, "עקבתא דמשיחא") זוכים על כל פנים לעקב של פרצוף השמיעה, דהיינו לעצם קיום המצוות בגשמיות, גם בלי להבין את יסודן וטעמיהן. אפילו שמיעה נמוכה כזו, "עקב תשמעון", גורמת ל"ושמר הוי' אלהיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבתך" והמשך הברכות שבהמשך. בדימוי מוזיקלי, ה"עקב" של השמיעה היינו הטונים הנמוכים ביותר, הבסיס. בס הוא גם לשון בסיס (גם באנגלית: base) – צלילי הבס הם הנותנים את הקצב, שהוא הבסיס של הנגינה (בהקבלת מלודיה-הרמוניה-קצב למושכל-מורגש-מוטבע, כמבואר במ"א). הקצב היהודי הוא עצם קיום המצוות, "המעשה הוא העיקר"^ג גם ללא הבנה (כשהמלודיה יכולה להתפתח

מתוך קצב החיים הנכון). קצב בגימטריא בכל-מכל-כל – טעימת מעין עולם הבא בעולם הזה של האבות^ד, שאת זכותם שומר לנו ה' "עקב תשמעון".

'פרצוף' השמיעה חוזר בפרשה ב"והיה אם שמע תשמעון"^ה, ומסביר השפ"א שיש לדרוש את הכפילות (על דרך דרשות חז"ל דומות) "אפילו מאה פעמים" – לשמיעה גוונים רבים, ובכל יום יש לשמוע מחדש, לקבל מחדש עול מלכות שמים (ר"ת שמע למפרע^ו), כאשר כל קבלה טובה מדביקה את האדם בה' מחדש (והשמיעה הכפולה היא תיקון הנפש, בקבלת התורה, ותיקון הגוף, בקבלת המצוות). בתפלתנו, כפי נוסח האריז"ל, השמיעה-הקבלה היומית מופיעה בתחלת התפלה – "הריני מקבל עלי מצות עשה של 'ואהבת לרעך כמוך'", ה"כלל גדול בתורה"^ז המביא "לאהבה את הוי' אלהיכם" (סיום הפסוק "והיה אם שמע תשמעון").

ד סוטה ה, א; ב"ב טז, ב"ז, א.
ה דברים יא, יג.
ו ב"מ לא, א ובכ"מ.
ז אבודרהם דיני ק"ש.
ח בראשית רבה כד, ז.

נערך מרשימת הרב ע"י איתאל גלעד. י' אייר תש"פ.

א דברים ז, יב.

ב תרס"ד.

ג ע"פ אבות פ"א מי"ז.

עבודה וקבלת שכר

וְאֵת הַחֲקִים וְאֵת הַמְשָׁפְטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתֵם¹, ופירש רש"י שם (פשט של "בן חמש שנים למקרא"): היום לעשותם – ולמחר לעולם הבא ליטול שכרם. כל העולם הזה הוא "היום לעשותם" – המקום לעשות את המצוות, עם כל המשמעות של עשיה, גם לשון תקון וגם "הכל לפי רוב המעשה"². העולם מלא קליפות וכל הזמן צריכים להאבק, כמו יעקב אבינו עם שרו של עשו, "ויאבק איש עמו"³. אפשר לומר שרש"י מחליט שזהו הפשט ב"היום לעשותם" מכח סמיכות הפסוקים, "היום לעשותם. והיה עקב תשמעון" – היום, בעולם הזה, לעשותם, ולמחר, בעולם הבא, "והיה עקב" השמחה של קבלת השכר בסוף (עקב).

"היום לעשותם" היינו עשית המצוה בפועל, "ומחר לקבל שכרן" היינו השמחה של המצוה ("והיה לשון שמחה") שהיא המוחין-האורות של המצוה. "עבדו את הוי' בשמחה".

עולם הבא וארץ ישראל

רש"י מפרש "למחר לעולם הבא ליטול שכרם", אבל הפשט של "והיה עקב" הוא קבלת השכר כבר בעולם הזה, בכניסה לארץ ישראל

וְהָיָה יַעֲקֹב תִּשְׁמַעֲנֶן אֶת הַמְשָׁפְטִים הָאֵלֶּה וְשָׁמַרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְשָׁמַר הוּא' אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁפַּע לְאַבְרָהָם⁴.

היום לעשותם ומחר לקבל שכרן

אחד הפירושים במלה "עקב" הוא מלשון שכר⁵, כמו בתהלים "גם עבדך נוהר בהם בשמרים עקב רב"⁶ – כששומרים את המצוות זוכים לשכר רב. השכר נקרא "עקב" כיון שהוא בא בסוף המעשה, כמו העקב שהוא סוף הגוף, וכן פירש רש"י בתהלים "עקב לשון סוף, ויש לו חבר בלשון משנה עקבות משיחא"⁷.

פתיחת הפסוק (והפרשה) היא במלה "והיה" (אחד מצירופי שם הוי'). "אין 'והיה' אלא לשון שמחה"⁸. השמחה מתגלה בחוש השמיעה, "והיה עקב תשמעון" – חוש השמיעה שייך לבינה-אמא, "אם הבנים שמחה"⁹. אם כן, "והיה עקב תשמעון" היינו שמחה-שכר-שמיעה פנימית.

יש קשר מובהק בין תחלת פרשת עקב לסיום פרשת ואתחנן: וְשָׁמַרְתָּ אֶת הַמִּצְוָה

נערך ע"י יוסף פלאי מהקלטת שידור ד' מנחם אב תשע"א.
 א דברים ז, יב.
 ב ראה ראב"ע. רמב"ן. בעל הטורים.
 ג תהלים יט, יב. ראה רד"ק ומצודות שם.
 ד וכן באור החיים אצלנו "פירוש עקב הוא סוף ותכלית, כדרך שמצינו שישתמשו חז"ל בלשון זה בלשון המשנה בעקבות משיחא וכו' כי בגמר זמן ביאתו יקרא עקבות".
 ה ע"פ בראשית רבה מב, ג. וראה אלשיך ואור החיים כאן.
 ו תהלים קיג, ט.

ז דברים ז, יא.
 ח אבות פ"ג מט"ו.
 ט בראשית לב, כה.

י היום לעשותם ועוד והיה עקב = 1105 = שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' (ראה בהמשך על פסוק זה) = כד בהשגחה.

ובסימנם יש רמזים פים ומיוחדים:

נתבונן בשתי המלים האחרונות של פרשת ואתחנן "היום לעשותם", בחשבון המילוי ובמספר קדמי¹¹⁸: היום במילוי, **הא יוד וו מם = 118**. היום במספר קדמי $= 236 = 2 = 2$ פעמים 118. **לעשותם** במילוי, **למד עין שין וו תו מם = 9** פעמים 118. **לעשותם** במספר קדמי $= 27 = 27$ פעמים 118 (כאשר 9 הוא 3 בחזקת 2 ו-27 3 בחזקת 3). רמז מופלא בחתימת הפרשה למספר פסוקי הפרשה (בהסתברות רחוקה מאד, אחד ל-118 בחזקת 4)!

עזיאל הוא שם בתורה (בנו הקטן של קהת בן לוי, הדוד של משה רבינו), אותו יש לפתח ל"עזי, אלי", ועד ל"מאמר" שלם בפסוק "עזי זמרת יה ויהי לי לישועה, זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארממנהו"¹¹⁹ – העז והזמרה של ה' היו לי לישועה, ואז אני מצביע ואומר "זה אלי ואנוהו" ("ראתה שפחה על הים"¹²⁰). "עזי" היינו הכח והעז שה' נתן לי לנצח את המאבק בעולם הזה, "היום לעשותם" (המאבק עם שרו של עשו) – ומזה באים לשכר העולם הבא – "זה אלי ואנוהו" (אבנה לו בית ושם אעבוד אותו בשמחה).

יעקב וישראל

עוד ביטוי חשוב שעולה 118 הוא **כסא הכבוד**. הוזכר שהעבודה של "היום לעשותם" היא המאבק של יעקב עם שרו של עשו, "ויאבק איש עמו", והנה על זה אמרו חז"ל "שהעלו אבק [ניצוצות] עד **כסא הכבוד**"¹²¹ ("ויאבק [איש עמו]" = "כסא הכבוד עם הכולל"¹²²).

המאבק עם עשו הוא "היום לעשותם", סיום פרשת ואתחנן, והשכר שקבל יעקב הוא "מחר לקבל שכרם", פרשת עקב הרומזת באופן מובהק

(כמפורש בהמשך הפסוקים). פרשה נוספת המתחילה ב"והיה" היא כי תבוא (בהמשך החומש) "והיה כי תבוא אל הארץ"¹²³, וגם שם "והיה לשון שמחה" – השמחה העיקרית היא השמחה של שיבת ציון, הביאה לארץ ישראל (ושיא השמחה הוא בבית המקדש, כמו בהבאת הבכורים המפורשת שם בהמשך).

אכן, השמחה בארץ ישראל היא כמו העולם הבא. גם לגבי קניין הארץ נאמר "שלוש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל, וכולן לא נתגן אלא על ידי יסורין. אלו הן תורה וארץ ישראל והעולם הבא"¹²⁴ ("לפום צערא אגרא"¹²⁵, והיסורים כדאיים לזכות למתנות הללו). אם כן, "מחר לקבל שכר" יכול להיות תיכף ומיד, ה' לא רוצה שנחכה הרבה למחר ("יש מחר שהוא עכשיו ויש מחר שהוא אחר זמן"¹²⁶).

ה' רוצה שנהיה כאבותינו הקדושים, "חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב"¹²⁷, וכאשר המעשים שלנו הם כמעשי האבות זוכים למה שהם זכו, "הטעימן הקב"ה בעולם הזה מעין העולם הבא"¹²⁸, שנאמר בהם "בכל [וה' ברך את אברהם בכל] מכל [ואכל מכל] ביצחק כל [יש לי כל] ביעקב". הראשון שזכה לכך היה אברהם שעליו נאמר "עקב אשר שמעת בקלי"¹²⁹ ("העקב" הראשון בתורה) – וכן אנחנו זוכים "והיה עקב תשמעון".

עזיאל סימן

מנין הפסוקים של פרשת ואתחנן הוא 118, ובעלי המסורה נתנו סימן (כנדפס בחומשים) "קיה פסוקים, עזיאל סימן". במניין הפסוקים

יא דברים כו, א. ראה אור החיים שם.

יב ברכות ה, א.

יג אבות פ"ה מכ"ג.

יד רש"י שמות יג, יד.

טו תנא דבי אליהו פכ"ה.

טז בבא בתרא טז, ב.

יז בראשית כב, יח. וכן "עקב אשר שמע אברהם בקלי",

שם כו, ה.

יח מספר קדמי הוא סכום האותיות עד אותה אות. למשל

ב הוא 1 ועוד 2 = 3.

יט שמות טו, ב.

כ רש"י שם, ע"פ המכילתא.

כא חולין צא, א. זח"א קע, א.

כב בעל הטורים שם (בעל הטורים רגיל להוסיף 'הכולל').

"עד כסא הכבוד" הוא העבודה שלנו מלמטה, "היום לעשותם" – וכנגד זה מתגלה מלמעלה שרש הנשמה שגנוז "תחת כסא הכבוד", "למחר לקבל שכר". העבודה מלמטה היא כפולה, תשובה ומעשים טובים, והגילוי מלמעלה הוא אחד, "שתי טיפות מלמטה וטיפה יורדת מלמעלה"^כ. כל מצוה היא צוותא, לגלות את הדבקות העצמית של שרש הנשמה. בלשון החסידות, יש את הנשמה כמו שעמדה "קדם מלכא" לפני שירדה לעולם הזה, "חי ה' אשר עמדתי לפניו"^{כט}, אבל הגילוי כאן הוא למעלה מזה, "שרש הנשמה כמו שהיא מושרשת בעצמות ממש"^ל, מה שאף פעם לא התגלה ומתגלה על ידי "היום לעשותם. והיה עקב".

ורמזו יפה: **עד כסא הכבוד** ועוד **תחת כסא הכבוד** = 1118 = "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד", פסוק עיקרי בפרשת ואתחנן, כאשר ב"שמע ישראל... אחד" יש אותיות **עד** רבתי^{לא}. וכיון ש"כסא הכבוד" = 118, הרי יש כאן "אלף אורות" שניתנו לכסא הכבוד, כמו אלף אורות שנתנו למשה רבינו^{לב}, כאשר יש יחס חשבוני מובהק בין המספרים – 1118 הוא היתר במשולש ישר זווית של 1000 על 500 (וכן 118 הוא היתר במשולש של 100 על 50).

ולסיום, **עד כסא הכבוד** = **בכל מכל כל**, מה שהאבות זכו לשכר העולם הבא כבר בעולם הזה. כאשר נעבוד את ה' "עד כסא הכבוד", "מתו יגיעו מעשי למעשי אבותי", נזכה לטעום "בכל מכל כל" תיכף ומיד.

כח לפי בראשית רבה יג, ג. תענית כה, ב.

כט מלכיא יז, א, ועוד.

ל קונטרס פורים קטן תשנ"ב.

לא עד תחת ר"ת עת, "עת לעשות לה'", "היום לעשותם".
עד תחת = אמת אמת (ומכאן שפעמיים אמת ועוד פעמים כסא הכבוד = שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד). 1118 = 43 פעמים הוי', ובמלים **עד כסא הכבוד תחת כסא הכבוד** יש חלוקה מובהקת: ראשי התבות עולים 20 פעמים הוי', והשאר עולה 23 פעמים הוי' (כאשר אמצעי התבות = 8 פעמים 23, וסופי התבות = 18 פעמים 23 = **ואהבת**).
לב כמו שמפרש הבעל שם טוב שצריך להוסיף ל"משה" (345) עוד 1000 ומקבלים 1345, **כתר כל הכתרים**.

ליעקב. בסוף המאבק^{כג} המלאך התחנן ליעקב ("בכה ויתחנן לו"^{כד}, שייך לפרשת ואתחנן), שימתין עד שיבואו לבית אל ושם יתן לו את השכר, אך יעקב לא הסכים ודרש את השכר מיד. יעקב לא רצה "מחר שלאחר זמן", הוא עבד קשה, נאבק, ורוצה לראות את הפירות תיכף ומיד ממש. לכן הוא הכריח את המלאך לברך אותו במקום, "ויברך אותו שם".

שכרו של יעקב היה שינוי השם מיעקב לישראל, וזה "מחר לקבל שכרם", הגילוי של שם העצם ישראל. בכל התורה יש מעברים בין יעקב לישראל: יורדים לעולם הזה לעבוד את עבודת יעקב (ומבואר בחסידות שזו עבודת הבינוני), ואחר כך עולים ומקבלים את השם העצמי, ישראל. אכן, "עקב" הוא לשון יעקב, השכר הוא שיעקב נשאר יעקב, אבל זוכה להשראה של ישראל עליו.

עד כסא הכבוד ותחת כסא הכבוד

יש עוד הקשרים חשובים לביטוי "כסא הכבוד": כתוב שנשמות הצדיקים גנוזות "תחת כסא הכבוד"^{כה} – זהו שרש הנשמה של כל יהודי, "ועמך כלם צדיקים".

ובלשון "עד כסא הכבוד" יש שני מאמרים עיקריים: "שהעלו אבק עד כסא הכבוד", "גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד"^{כו} (שייך לימים אלו, זמן תשובה לקראת השנה החדשה). "על פי שנים עדים יקום דבר" – העלאת אבק, ניצוצות, עד כסא הכבוד ועבודת התשובה הפנימית בלב היהודי. שני אלו הם תשובה ומעשים טובים ("תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים"^{כז}) – עושים תשובה בלב ומעשים טובים בפועל, במאמץ, במאבק עם המציאות הלא מתוקנת עדיין, וזה מעלה אבק עד כסא הכבוד.

כג ראה רש"י בראשית לב, כט.

כד הושע יב, ה.

כה שבת קנב, ב.

כו יומא פו, א.

כז ברכות יז, א.

פרקי אבות

פרק ה

מאמר ודבור

הטבע, ואילו הדברות הם גילוי שם הוי' המיוחד. מבואר בזוהר בסוד הפסוק "עשרה עשרה הכף"¹ שיש 'לשקול יחד' את עשרת הדברות ועשרת המאמרות, וכך נעשה שלום בעולם. וכך מפרש המגיד ממעזריטש² את פסוק ה'כותרת' לעשרת הדברות "וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר"³ – הקב"ה חיבר וקשר את עשרת הדברות ("הדברים") לעשרת המאמרות (לאמר).

מה בין מאמר לדבור? דבור הוא ציווי מפורש ("דבור לשון קשה"), עשה ולא תעשה, כעניינם של עשרת הדברות, ציווי לאדם הבוחה לעומת זאת, אמירה היא "לשון רכה", כמו סיפור דברים. אמנם בבריאת העולם בעשרה מאמרות יש צד של ציווי, ה' אומר לטבע להברא, "יהי אור!", ככתוב "הוא צוה ונבראו". ובכל זאת, הציווי אינו ניכר, ולאחר הבריאה הטבע פועל 'בדרך ממילא', חק טבע קיים. בטבע עצמו יש חלוקה לעצם הקיום ולתפקוד-הנהגה – עצם הקיום הוא "מאמר סתום" של בראשית, והנהגת הטבע היא תשעה המאמרות הפתוחים.

והנה לפני מתן תורה נאמר "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל", אמירה בלשון רכה לנשים, והגדה בלשון קשה לגברים. אמירה לנשים דומה לעשרה מאמרות, כי הנשים מקיימות את התורה בצורה יותר 'טבעית', כמי שאינן מצווה ועושה (כמודגש במצוות עשה שהזמן גרמן, שפטורות מהן ובכל זאת מקיימות ואף מברכות), והגדה לגברים היינו דבור קשה של "מצווה ועושה". מה יותר גבוה? בעולם הזה "גדול המצווה ועושה", בחינת

השנה א בַּעֲשָׂרָה מְאֹמְרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. וּמָה תִּלְמוּד לזִמְרָה, וְהֵלֵא בְּמֵאֵמֶר אֶחָד יִכּוֹל לְהִבְרָאוֹת? אֶלֶּא לְהַפְרִיעַ מִן הַדְּשָׁעִים שְׁמֵאֲבָדִין אֶת הָעוֹלָם שׁוֹנְבְּרָא בַּעֲשָׂרָה מְאֹמְרוֹת, וְלִתְּנָן שׁוֹכֵר טוֹב לְצַדִּיקִים שְׁמִקְיָמִין אֶת הָעוֹלָם שׁוֹנְבְּרָא בַּעֲשָׂרָה מְאֹמְרוֹת.

תשע פעמים כתוב "ויאמר" במעשה בראשית, והעשירי הוא "בראשית נמי מאמר הוא, דכתיב 'בדבר ה' שמים נעשו'⁴, דהיינו הנקודה הראשונית בה נכלל הכל באופן היולי. תשעה "ויאמר" הם בבחינת "מאמר פתוח" (מפורש), ו"בראשית" הוא "מאמר סתום"⁵ שעליו רומזת המשנה באומרה "והלא במאמר אחד [בראשית] יכול להבראות". עשרת המאמרות הם כנגד עשר הספירות: "בראשית", מאמר סתום, הוא כנגד הכתר, ושאר המאמרות המפורשים הם מהחכמה ולמטה.

עשרה המאמרות הם כנגד עשרת הדברות במעמד הר סיני. הדברות הם הפנימיות והמאמרות הם חיצוניות – במאמרות ה' נעלם (בתוך העולם), והכל בשם **אלהים** (=

המשך בעמ' 35 <<<

ד במדבר ז, פו. זוהר ח"ג יא, ב.

ה מובא בשמו בלקו"ת פרשת הקת נז, ג.

ו שמות כ, א.

ז שם יט, ג וברש"י.

א ראש השנה לב, א. ובפירוש הרמב"ם כאן "וכאילו אמר ויאמר אלהים יהיו שמים וארץ". במניין עשרה המאמרות יש כמה שיטות – ראה תורה שלמה פרשת בראשית הערה מ.

ב ראה פירוש הרמב"ן בראשית א, א.

ג לפי שבת קד, א.

הסיפור החסידי

רבי אהרן מבעלז | "אז נדברו"

רבי אהרן רקח מבעלז – האדמו"ר הרביעי בשושלת בעלז, נולד באלול תר"מ בבעלז לאביו רבי ישכר-דב, האדמו"ר השלישי בשושלת ולאמו בתיה-רוחמה, נכדת רבי אהרן מטשערנוביל, על שמו נקרא. גדל ולמד אצל אביו ואצל אבי אביו, רבי יהושע. לפני שמלאו לו 18 שנים התחתן עם מלכה, בת דודו. (לימים נרצחו אשתו וכל ילדיו בשואה). לאחר פטירת אביו, בשנת תרפ"ז, מונה לממלא מקומו באדמו"רות וברבנות העיר. רבי אהרן נודע מצעירותו בקדושתו הגדולה, עד שאחד מצדיקי הדור התבטא עליו "כנראה שיצר הרע שכח ממנו". כמו כן נודע באהבת ישראל הרבה שלו ובכך שלא יכל לשמוע רע על אף יהודי, 'דתי' או 'חילוני' כאחד. העיד על עצמו שנולד עם מידת הרחמנות. במהלך מלחמת העולם השנייה נמלט מפולין מאימת הנאצים, שרדפו אחריו באופן אישי, תחילה להונגריה ומשם לא"י. אחרי מגורים זמניים בירושלים קבע את משכנו בתל אביב. בארץ נישא רבי אהרן עוד שתי פעמים, אך לא נולדו לו ילדים מנישואים אלה. בנה את חסידות בעלז מחדש בארץ. במוצאי שבת כ"א מנחם אב תרי"ז הסתלק, ומנוחתו כבוד בהר המנוחות.

את ידי הרבי כשהוא שואל: מי אתה? ענה לו הרבי: איך בין א געווינליכער יונגערמאן (אני סתם אברך). השיב רבי אהרן: ניין, פון מיר קענסט דו נישט בעהאלטען (לא, ממני אתה לא יכול להסתתר)... והוסיף: יש לך יד חמה. לפי עדות ראייה, אחז רבי אהרן בידי הרבי עשר דקות שלמות.

אותו הסיפור חזר על עצמו גם בווינה, עדיין לפני מלחמת העולם. אז בא הרבי לרבי אהרן עם גיסו, גם הוא חתן הרבי הקודם. לגיס התייחס רבי אהרן כלכל אדם, ועם הרבי חזר על עצמו אותו הסיפור ממש, ואף החזיק לו את היד רבע שעה – מעט יותר מהפעם הראשונה. בפגישות ביניהם, חרגו שני הצדיקים מהרגליהם על מנת לבטא את ההערכה והכבוד שהם רוחשים זה לזה. הרבי אף סיפר כי פעם אחת לקח "שיריים" בשולחנו של הרבי מבעלז. בחב"ד לא נהגו להשאיר או לקחת שיריים, כך שהנהגה זו של הרבי מפליאה. מפליאה אף יותר

כאשר הרבי מלויבאוויטש התגורר בברלין כאברך צעיר, חתן הרבי הריי"צ, הגיע לשם הרבי מבעלז. כולם נהרו לקבל את פניו ולהתברך ממנו, וגם הרבי עשה זאת. מכיוון שלא היה רגיל בכעין זה, בקש מחבר אחד, שלא היה חב"דניק והתמצא יותר בכגון דא, שיקח אותו איתו. הרבי השביע את ידידו וגם חב"דניק נוסף שהצטרף אליהם בדרך, שלא יגלו לאיש שהוא חתנו של הרבי מלויבאוויטש. דרכו של הרבי מבעלז בקבלת קהל היתה להרכין את ראשו למטה, לעטוף את ידו במגבת וכך ללחוץ את ידי האנשים ולברכם. כך נהג הצדיק גם הפעם, והתור התקדם במהירות. כאשר הרבי, שהתחזה כאמור ליהודי פשוט, הושיט את ידו, לחץ הרבי מבעלז את היד כשידו שלו עטופה במגבת, אך לפתע, במקום להרפות מן היד הוריד הצדיק את המגבת ולחץ

כאשר משיח יבוא, ועכשיו אנחנו ב"חשך כפול ומכופל" – והראיה לכך היא שגדולי ישראל מסתלקים מן העולם.

הקשר שראה הרבי בין רבי אהרן מבעלז והגאולה, וגם העובדה שלמענו רצה הרבי להגיע ארצה, קשורים גם לכך שבענייני הכלל בארץ ישראל היתה דעתם זהה: רבי אהרן היה המנהיג המרכזי בארץ שתמך ברעיון ה"חזית המאוחדת", בה ישתתפו כל המפלגות הדתיות והחרדיות. גוש אחד של כל המאמינים בה' ובתורה (בבחירות הראשונות במדינה אכן היתה חזית כזו, וגם בזמננו הדבר יכול להביא תועלת רבה לעם ישראל).

האחדות אליה שאף רבי אהרן היא הדבר העיקרי שיש ללמוד ממנו היום. נוכל להבין אותה טוב יותר אם נקשיב לדו שיח שניהל עם מבקריו:

כשהחל רבי אהרן לפעול למען החזית המאוחדת בא אליו יהודי, אולי אפילו אחד מחסידיו, ושאל: 'רבי, אידן מיט גוים [יהודים עם גוים]?!' כשכוונתו לאנשי המפלגות הדתיות. כשהצדיק שמע את דבריו, הזדעזע ואמר לו: 'לך לרחוץ ידים שלש פעמים, תתחרט, ותאמר שלש פעמים 'אידן מיט אידן', 'אידן מיט אידן', 'אידן מיט אידן' [יהודים עם יהודים].'

היא תגובת הרבי לפטירתו של הרבי מבעלז: בשבת קדש פרשת עקב, כ' מנחם-אב, דרש רבי אהרן כדרכו, ובתוך הדרשה אמר בפשוטות שכאשר אבא אורבי נפטר מן העולם, על הילדים ועל התלמידים להתחזק ללכת בדרכו. במוצאי שבת חלה רבי אהרן באופן פתאומי ועלה השמימה. באמריקה באותה עת עדיין היתה שבת, אבל ברגע שהרבי שמע את הבשורה במוצאי שבת דשם, מיד שאל את המזכירות האם יש אפשרות לעלות עכשיו על מטוס ולהגיע לארץ אל הלוייה שתתקיים ביום ראשון בבוקר. הפרש השעות היה גדול מדי [כש־שבע שעות] והרבי נענה שכבר יצאו כל המטוסים שהתעתדו להגיע אז לארץ...

כידוע לכל, הרבי מליובאוויטש נמנע מלעלות ארצה אפילו לביקור קצר, וטעמים רבים נאמרו לכך על ידיו ועל ידי אחרים. ובכל זאת, כאשר שמע על פטירת רבי אהרן ביקש לנסוע ללוותו ולא עלתה בידו. מהתבטאות הרבי לאחר מכן נוכל לעמוד על תחושתו בעת ששמע על ההסתלקות:

בתוך 'השלושים' לפטירתו של הצדיק מבעלז, שאל מיישהו את הרבי למה אינו מדבר על כך שאנו נמצאים ב"אתחלתא דגאולה". הרבי הגיב ש"אתחלתא דגאולה" תתחיל

המשך בעמ' 33 <<

המודעות הגברית, בסוד "אשת חיל עטרת בעלה". המאמר הנמוך מדבור הוא תשעה "ויאמר", ואילו "בראשית", מאמר סתום, הוא המאמר שמעל הדבור¹.

1 להרחבה ראה בספר מודעות טבעית עמ' קיט.

האיש הבוחר במאמץ, ואילו דרגת האשה היא כהכנה של עולם הטבע למתן תורה, מאמרות שקדמו לדברות. אבל לעתיד לבוא (ההולך ומתגלה) "גדול מי שאינו מצווה" המקיים את רצון ה' מתוך מודעות טבעית, זהו 'הטבע היהודי' המתוקן, מודעות 'נשית' טבעית שמעל

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

עליות וירידות בעבודת ה'

ב"ה אני לומד בישיבה טובה, אם כי לא ישיבה חסידית. בשנים האחרונות מאוד התחברתי לתורת החסידות, והיו תקופות בהן הרגשתי התעלות חסידית, אך לצערי גם תקופות של ירידה ונפילה. כשאני לומד ומתבונן בחסידות אני מתלהב בכיסופים לה', אבל אחר כך יכול ליפול ביושב רוחני ובחטא עד שאיני מאמין שאצליח לעזוב אותו. איך יוצאים ממצב כזה? כמו כן אני מתלבט לגבי המשך דרכי שנה הבאה – האם להשאר בישיבתי, או לעבור לישיבה חסידית. אשמח להכוונת הרב.

מענה:

העיקר: כל אחד עובר בחייו מסעות – מ"ב מסעות – ובין יש ליש ישנה תקופת אין. כרגע אתה בתקופת אין וזה בסדר [בפרט שאתה בגיל צעיר]. בזמן הנפילות צריך להתחזק ולהתחנן לה'. בגילך טוב להיות קצת ברסלב, כלומר לעשות התבודדות ולצעוק לה' שיעזור לך לצאת מן המצר.

מומלץ לך לקרוא את הספר אודות ר' אשר פריינד ודרכו בעבודת ה'.

לגבי מקום הלימודים: אין חובה להשאר במסגרת בה אתה נמצא כרגע. אם יש "מקום שלבו חפץ" אחר – ישיבה חסידית ברמה הכי טובה – אפשר לשקול זאת.

האם יש דבר כזה 'לא יפה'?

אני עוסקת לאחרונה במהות המושג יפי ביהדות, ותהיתי האם יפי הוא דבר אובייקטיבי או סובייקטיבי, וממילא האם באמת יש דבר כזה 'לא יפה'. האם התבוננות נכונה תמצא את היפי בכל דבר, או שמא עניין מציאת החן שייך לכל נשמה ונשמה באופן פרטי [לדוגמא: מה שיפה בעיני, לא יפה בעיני השני]?

מענה:

דבר "לא יפה" הוא כאשר הביטוי החיצוני שלו לא הולם את העצם הפנימי. כך אמרו חז"ל (נדרים סו, א) ש"בנות ישראל נאות הן אלא שהעניות מנוולתן", כלומר שמצד

העצם בנות ישראל הן נאות, אך לעתים העניות [כולל גם העניות בדעת] גורמת לכך שההופעה החיצונית שלהן לא תתאם את הנוי הפנימי שלהם [וצריך להדגיש שאין הכוונה דווקא שההופעה מכוערת, אלא שהיא לא מתאימה לפנימיות – לדוגמה, יכולה להיות מישהי שבשל עניות בדעת דווקא מנסה לבנות תדמית חיצונית נוצצת שלא מתאימה ליפיה הפנימי, ובכך גורמת לעצמה להראות לא יפה].

גם בקדושה יתכן מצב של "חכמה מפוארה בכלי מכוער" (תענית ז, א). ככלל, בספר יצירה נאמר "תמורת חן כיעור" והתמורה הזו שייכת למלכות. כלומר, כל מושגי היפי והכיעור שייכים למלכות, שענינה הוא הביטוי בעולם החיצוני.

השם השני מ"עב שמות ה' הוא ילי, שניתן לדרוש, בלשון צחות, שראשי התיבות שלו רומזים לביטוי יפה-לא-יפה. שם זה הוא הכח האלקי להעלות ניצוצות קדושים מהקליפות, כנודע בקבלה. גם כח זה שייך לספירת המלכות היורדת למציאות החיצונית. וד"ל.

המדור לילדי ישראל

אֲכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וְגַם אֲכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ

התרגלו לכל טוב. דבר לא חסר להם. אכל מן המוכן ירד להם בשפע מדי יום בצורת המון, ממנו טעם כל אחד את טעמו האישי. ואכן, חז"ל מלמדים אותנו, כי ברפת המזון לא התחילה רק בפניסה לארץ, אלא כבר בשעה שירד המון תקון משה רבינו לעם ישראל את נסח הברכה הראשונה של ברפת המזון, ברפת "הזן". רק לאחר שונכנסו ישראל לארץ, כבשו אותה והתנחלו בה תקון הושע בן נון את חלקה השני של הברכה. נסח הברכה השנייה – ברפת "על הארץ ועל המזון" – נקבע על ידו. מה ההבדל בין שתי הברכות הראשונות של ברפת המזון? מדוע לא תקון משה רבינו את שתייהן? מה הוסיף התלמיד, הושע בן נון, על משה רבו?

מַה הַבְּדֵל בֵּין שְׁתֵּי הַבְּרָכוֹת?

הדבר הראשון ששמים לב הוא להבדל על מה אנו מברכים את ה' בכל אחת מהברכות. בדרך כלל נושא מופיע

בפרשה שלנו מופיעים שבחיה של ארץ ישראל ומעלותיה בצורה מאד מרפזת. יש בה שפע מים – "ארץ נחלי מים..."; שפע של יבול למאכל – "ארץ חטה ושערה...", "ארץ אשר לא במספנת תאכל בה לחם..."; וגם אוצרות טבע מיוחדים – "ארץ אשר אבניה ברזל...". אלו הם מקצת שבחיה. בסיומו של צרור השבחים מובא הפסוק המפורסם לנו מברכת המזון: "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך". מפסוק זה אנו לומדים על חיובו של כל יהודי באמירת ברפת המזון לאחר האכילה, אבל האמת היא שאת הפסוק נתן לקרא גם כאחול. כל כך טוב יהיה לה בארץ עד שרגש התודה והרצון לברך את ה' יפרצו מתוכה. לא תוכל שלא לברך את ה'!

האם מתנות מה' הן תופעה חדשה עבורנו? ממש לא. בני ישראל הלכו במדבר במשך ארבעים שנה, בהם

בטובו את המתנה. "כלם לדעת! יש פה אדם נדיב לב בצורה מיחדת!".

הצורה הראשונה נקראת 'נוכח' והיא מעידה על קרבה ביני לבין הזולת. אני מדבר עם מי שעומד מולי ופונה אליו. כיצד? באמצעות המלה 'אתה'. לעמת זאת, לצורה השנייה אנו קוראים 'נסתר', שכן אני מעדיף לדבר על האדם שלא בנוכחותו. באשר אני מתייחס אליו או אל מעשיו אני משתמש במלה 'הוא'. המורים לדקדוק קוראים לצורה הראשונה 'גוף שני', כי אני ואתה יחד שנים, ואלו לצורה השנייה קוראים 'גוף שלישי', כי אני ואתה מדברים עליו, על השלישי שאינו נמצא כאן.

ואיך כל זה קשור לברכת המזון? הברכה הראשונה נפתחת בגסס הקבוע – "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם" – וזו אכן פתיחה הנוכחת, מהסוג הראשון. אבל מייד אחר הפתיחה משתנה הסגנון בצורה חדה. במקום לפנות אל ה' ולדבר אתו אני עובר לדבר עליו בצורה הנסתרת: "הן את העולם...", "הוא נתן לחם לכל בשר...", "לא חסר לנו ואל יחסר לנו...", "כי הוא אל זן ומפגס... ומכין מזון...". רק בסיום הברכה אנו שוב חוזרים לפנות אליו ישירות וחותמים את הברכה בגסס הקבוע – "ברוך אתה ה' הן את הכל".

מה קורה בברכה השנייה? שם אנו עוברים לדבר ישירות עם ה', וכה נמשך

בפותרת, בפתיחה, אבל כאן נזהה את ההבדל דוקא בסיום כל ברכה, בגסס החתימה שלה. את הברכה הראשונה אנו חותמים במשפט ההודאה: "הן את הכל". מהיכן הכל? ישירות מה! בדיוק כמו הן שיוזר משמים! מן הסתם הברכה על אכל כזה היא "המוציא לחם מן השמים"...

לעמת זאת, החתימה בברכה השנייה הרבה יותר מפרטת. על מה אני מודה לה? "על הארץ ועל המזון". יש לה דרכים מעניינות כיצד לפרגס אותי. אני טורח ועמל, חורש את הקרקע וזורע בה, והיא מוציאה את הפרות. מי נתן לי את האדמה? מי מספק לי את הכח לעמל ולזרע? ה' כמובן.

'אתה' ic 'אתה'?

הדבר המעניין, שלא תמיד שמים אליו לב, הוא הצורה השונה בה אנו פונים אל ה' בכל אחת משתי הברכות. באשר אני בא לומר תודה ולברך מישהו אני יכול לעשות זאת בשתי צורות. אפשרות אחת היא לפנות אליו באפן ישיר: "נתת לי מתנה? אני רוצה לומר לך תודה רבה! אתה איש טוב!". אבל לפעמים הדבר לא מתאפשר. או שאותו אדם אינו נמצא בקרבתו או שמשום-מה אני מעדיף לפנות אליו דוקא בעקיפין. למשל, אני יכול לתלות פתק בולט במקום מרכזי ולכתב עליו דברי שבח לתורם האלמוני שהעניק לי

— ונדמה כאילו ה' נעלם מהשטח,
ודוקא אז אנו פונים אליו ומודים לו
בצורה ישירה!

מה אני לומד מפך?

שדוקא כאן, בארץ ישראל, אני יכול
לפגש את ה' על כל צעד בחיי. ה' מענין
שאקים מצוות גשמיות, ודוקא כה אני
פוגש אותו. ה' לא נמצא רק אי-שם
למעלה, אלא יורד עד אלי, עד לאכל
ולפנקה שלי. כאשר אני חש בקרבתי
אני פונה אליו ואומר לו 'אתה! בדרך
הזו אני בונה לה' בית כאן, בעולם הזה
הגשמי, ומקים את תכלית פונת הבריאה
לעשות לו יתברך "דירה בתחתונים".

שנזכה להודות לה' על כל פרט
ופרט! שבת שלום ומברך!

5?

הדבר עד לסיומה של הברכה: "נודה
לה ה' אלקיניו על שהנחלת...". "על
בריתה שחתמת בבשרנו ועל תורתה
שלמדנו... ועל אכילת מזון שאתה
זו...". "יתברך שמה בפי כל חי תמיד...".

דירה בתחתונים

יוצאת לנו תופעה מפתיעה! במדבר,
כאשר היינו מקפים בענני הכבוד וראינו
את נסי ה' על כל צעד ושעל, אכלנו את
המן השמימי ישירות מידי ש' ה'. אבל
דוקא אז ה' כביכול נסתר מאתנו ואנו
פונים אליו ומודים לו בצורה נסתרת.
לעמת זאת, כאשר אנו נכנסים לארץ
אנו מתחילים להתנהג בדרך הטבע —
לחרש ולזרע, להלחם ולהתישב בארץ

לאמת הלאו:

מה המיחד בברכה השניה ומה הקשר לכניסה לארץ ישראל?

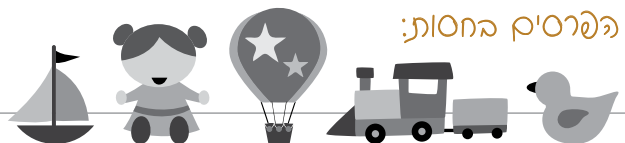
בין הפותרים נכונה יגרל משחק קפסה. תשובות יש לשלח לדא"ל

maosime@gmail.com או בטלפון **079-9211452** עד יום ב' הקרוב

הזוכה מהגיליון הקודם: יעקב שלם גרונר תל אביב

צעצועי רוזנפלד

יפו 34 ירושלים | טלפקס 02-6240854

פרסים בחסות:

עבודת ה' מתעדכנת בכל דור – באופי הכללי של

העבודה וגם בפרטים הקטנים. המודעות לשינוי המתחולל במהלך הדורות חשובה ודורשת איזון נכון – לדעת ש"זאת התורה לא תהא מוחלפת" ולא ליפול חלילה לרפורמה שלילית ולאידך לזכור כי ה' "משנה עתים ומחליף את הזמנים" ולהיות רגיש וגמיש לרצונו מאתנו בכל עת. לשם כך זקוקים למחויבות מלאה ונצחית לתורה, עם דקדוק בהדרכותיה לכל מצב, לצד לימוד פנימיות התורה המרגיל להקשבה לנשמה הפנימית של הדברים ולחשיפת הנימים הדקים של השגחת ה' בעולם. אז ניתן לזהות שבתוך 'ירידת הדורות' החיצונית מפעמת גם 'עלית הדורות' פנימית ולראות בכל שינוי הזמנה של ה' להעמיק את ה'ריקוד' בינינו לבינו.

האמנות החסידית הזו, החותרת ל"תורה חדשה" מתוך ידיעה ש"עוד פעם מתן תורה לא יהיה", מאפיינת את לימודו של הרב גינזבורג שליט"א, והיא באה לידי ביטוי בכל השיעורים (הקצרים-יחסית) בחוברת השבוע: התבוננות מחדשת בחידוש של עבודת החסידות בדרך לדורו של המשיח (ה"סוף" של ההיסטוריה, כפי שמסביר המהר"ל) – המעבר מעבודת צדיקים ועבודת בעלי תשובה ליצירת עובדי ה' מסוג חדש, 'חסידים'; לימוד על האופי המיוחד של אהבת ישראל בדורנו, כאשר כדי לא לפגום באהבה השלמה צריכים ללמוד על היחס הנכון לדעות ומעשים שליליים; והתבוננות ב"ברא הוי' חדשה בארץ נקבה תסובב גבר" תוך עליה-התחדשות בפירושי התופעה הזו עצמה.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

